

GAZİ MUSTAFA KEMAL İLKÖĞRETİM OKULU

8. SINIF İNKILAP TARİHİ ve ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ DERS NOTLARI

İrfan CEYLAN
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENİ

ÜNİTE 1: BİR KAHRAMAN DOĞUYOR

KONU 1: BATIYA ERKEN AÇILAN KENT SELANİK

*Selanik , dönemin önemli liman ve ticaret şehirleri(Manastır,Üsküp,Belgrat,İstanbul vb.) ile bağlantısı olan- Rumeli'de yer alan - Rum ,Sırp Bulgar, Errmeni ,Yahudi gibi milletlerin bir arada yaşadığı bir şehirdi.(Farklı kültür, inanç,düşünceler)

*19.yyla kadar devam eden huzur ve istikrar ortamı Fransız İhtilali'nin ortaya çıkardığı milliyetçilik akımının etkisiyle çatışma ortamına sürüklenmiştir.

*Bu çatışma ortamından ve devleti parçalanmaktan kurtarmak amacıyla Osmanlı aydınları bazı çareler aramış bunun sonucunda **yeni düşünce akımları** ortaya çıkmıştır.Bunlar;

1-Osmanlıcılık: Bu fikir akımına göre Osmanlı Devleti içindeki tüm milletler bir "**Osmanlılık**" duygusu ile Osmanlı milleti haline getirilmelidir.Böylece devlet içindeki değişik milletlerin ayaklanmaları önlenmiş olacaktır.

2-İslamcılık: Bu akıma göre ,devletin parçalanmasını engellemek için müslüman milletler **Osmanlı halifesinin** liderliğinde tek bir çatı altında birleşmelidir.

3-Türkçülük: Osmanlı Devleti içinde yaşayan Türkleri milli bir duygu ile bilinçlendirmeyi

amaçlamıştır. Balkan Savaşlarından sonra Osmanlıcılık akımının zayıflaması ile Osmanlı yönetimine hakim olan düşünce akımıdır.

****Turancılık :** Dünya da ki Tüm Türkler

4-Batıcılık:Osmanlı Devleti'nin kurtuluşunun tek yolunun batıya ayak uydurmaktan geçtiğini savunan fikir akımıdır.

****Bu fikir akımlarının hiçbirisi Osmanlı Devleti'nin parçalanmasını engelleyememiştir.**

MUSTAFA' DA ÇOCUKTU

*M.Kemal 1881 yılında Selanik'in Koca Kasım Mahallesi Islahane Caddesi'ndeki evinde dünyaya geldi.

*Annesi Zübeyde Hanım Konyadan Rumeli'ye göç eden bir ailenin kızıdır.Babası Ali Rıza Efendi Aydın'nın Söke tarafından gelmiş ,mesleği gümrük memurluğu olan iyi eğitilmiş biri idi.

* Zübeyde Hanım ve Ali Rıza Efendi'nin evliliklerinden altı çocuk dünyaya gelmiş Mustafa ve Makbule dışındaFatma ,Ahmet,Ömer,ve Naciye küçük yaşlarda ölmüşlerdir

KONU 2: M.KEMAL OKULDA

***Mahalle Mektebi:** Mustafa, önce annesinin isteğiyle mahalle mektebine gitti.

***Şemsi Efendi İlkokulu:** Mahalle mektebinde modern eğitim uygulanmadığından Şemsi Efendi İlkokuluna başladı. Şemsi Efendi İlkokuluna devam ederken babasını kaybetti. Bunun üzerine kısa bir süre öğrenimine ara vermek zorunda kaldı.

Babasının ölümüyle aile zor durumda kaldı. Zübeyde Hanım, oğlu Mustafa ve kızı Makbule ile birlikte Selanik yakınlarında çiftlik işleten kardeşinin yanına *gitti*.

***Selanik Mülkiye Rüştiyesi:** Mustafa'nın öğrenim görmemesi annesini çok üzüyordu. Bu nedenle Zübeyde Hanım oğlunu öğrenimine devam etmesi için tekrar Selanik'e gönderdi. Mustafa, Selanik'te Mülkiye Rüştiyesine (sivil ortaokul) yazıldı (1892).

***Selanik Askeri Rüştiyesi:** Mustafa Kemal'in arzusu asker olmaktı. Askerî okul sınavına girdi ve başarılı oldu. Selanik Askerî Rüştiyesine (Selanik Askerî Ortaokulu) kaydoldu.

Mustafa bu okulda, zekâsı ve üstün yetenekleriyle öğretmenlerinin sevgisini kazandı.

Doğduğunda kendisine "Mustafa" adı verilmişti. "Kemal" adını ise bu okuldaki matematik öğretmeninden almıştır.

***Manastır Askerî İdadisi:** Mustafa Kemal, Selanik Askerî Rüştiyesini bitirince Manastır Askerî İdadisine yazıldı (1895).

Manastır kenti ve girdiği bu okul Mustafa Kemal'in ülke sorunları, vatan ve millet sevgisi, milliyetçilik, bağımsızlık, özgürlük gibi düşüncelerinin gelişmesinde önemli rol oynamıştır

***Harp Okulu:** Mustafa Kemal, Manastır Askerî İdadisini bitirdik ten sonra İstanbul'a gelerek Harp Okulunun piyade sınıfına girdi (1899). **Teğmen** olarak mezun oldu.

***Harp Akademisi:** Harp Okulundan sonra öğrenimine İstanbul Harp Akademisi, kurmay sınıfında devam etti.

(1902). Derslerinin yanı sıra, ülkenin içinde bulunduğu siyasi durum ve sorunları ile yakından ilgilendi.

Mustafa Kemal, Harp Akademisini **kurmay yüzbaşı** olarak bitirdi (11 Ocak 1905). Böylece orduda görev almaya hazır bir kurmay subay oldu

KONU 3: CEPHEDEN CEPHEYE MUSTAFA KEMAL

(Kurtuluş Savaşı'na-1919- kadar M.Kemal'in askeri başarıları hakkında)

***Şam'a atanması(1905):** İlk görev yeri olarak Şam'a 5. Ordu emrindeki 30. Süvari Alayına atandı.. Burada subaylara askeri bilgiler verecek ve bölgedeki asayişî sağlayacaktı.

Suriye'de bulunduğu sırada yakın arkadaşlarıyla **Vatan ve Hürriyet Derneğini** kurdu (Ekim 1906).

1907'de kolağası olarak Şam 5. Ordu Komutanlığında, oradan da aynı yıl içerisinde Manastır 3. Ordu Komutanlığında görevlendirildi.

***31 Mart Olayı (1909):** İstanbul'da meşrutiyet karşıtlarının çıkardığı 31 Mart Ayaklanmasını bastırmak ve düzeni sağlamak amacıyla hazırlanan **Hareket Ordusu'nda** kurmay yüzbaşı olarak Mahmut Şevket Paşa ile birlikte görev yaptı.

***Trablusgarp Savaşı (1911):** İtalya'nın Trablusgarp'a saldırması üzerine kaçak yollarla Mısır üzerinden Trablusgarp'a gitti. Mustafa Kemal, Enver Paşa **Derne ve Tobruk'ta** İtalyanlara karşı başarılı savunma savaşları yaptı. Bu başarılarından dolayı Mustafa Kemal binbaşılığa terfi ettirildi.

Balkan Savaşlarının başlamasıyla Trablusgarp'tan ayrılmak zorunda kaldı.1912 yılında İtalyanlarla **Uşi Antlaşması** yapıldı.Bu anlaşmaya göre:

****K.Afrikadaki son toprak parçası** **Trablusgarp ve Bingazi** İtalyanlara verildi.

-Oniki ada geçici olarak İtalyanlara bırakıldı.

I. BALKAN SAVAŞI(1911-12)

Nedenleri: - Fransız ihtilâlinin etkisi ile milliyetçilik hareketlerinin yaygınlaşması - Rusya'nın Akdeniz'e inmek için Balkan halklarını kışkırtması(Panslavizm)

- Osmanlı Devleti'nin Trablusgarp savaşında yenilmesi ve iyice zayıflaması

******* Balkan Devletlerinin **Karadağ, Sırbistan, Yunanistan, Bulgaristan** 1912 Ekim ayında, Osmanlı Devleti'ne saldırmasıyla savaş başlamıştır. Savaşı Osmanlı Devleti **kaybetmiştir.**

Bu kargaşadan yararlanan **Arnavutluk bağımsızlığını ilân etmiştir.**

Londra Konferansı (1913)

Balkan Devletleri İle Osmanlı Devleti arasında imzalanmıştır.

- İmroz ve Bozcaada dışındaki adalar Yunanistan'a verildi.

- Midye-Enez hattı Bulgaristan ile sınır kabul edildi.

- Midye-Enez çizgisinin batısındaki topraklar kaybedildi.

II. BALKAN SAVAŞI(1912-13)

Nedeni: - Londra Antlaşmasında Bulgaristan'ın fazla toprak **kazanması** -**Yunanistan, Sırbistan ve Karadağ'ın Romanya'yı** da yanlarına alarak Bulgaristan'a savaş açmaları

Sonucu:

Bulgaristan savaşı kaybedince **Osmanlı Devleti'de** bu durumdan yararlanarak **Edirne ve Kırklareli'yi** tekrar geri almıştır. Savaş sonucunda Bulgaristan'la "İstanbul Antlaşması" imzalanmıştır. Buna göre Edirne, Kırklareli, Dimetoka, Osmanlı'ya Kavala ise Bulgaristan'a verildi.

Yunanistan ile de "Atina Antlaşması" imzalanmış, Selanik, Yanya ve Girit adası Yunanistan'a verilmiştir.

NOT: Bab-ı Ali Baskını ile İttihat Terakki Cemiyeti Yönetimi ele geçirerek padişahı etkisiz hale getirdi. 1918'e kadar yönetimde İttihat ve Terakkinin sözü geçti.

***Sofya Askeri Ataşeliğine Atanması:** Mustafa Kemal 1913 yılında Sofya Askeri Ataşeliği'ne atandı . Mart 1914'te yarbaylığa yükseldi.

***Çanakkale Savaşı (1915):** Mustafa Kemal'in askeri yönden tanınmasını sağlayan, I. Dünya Savaşı'nda Çanakkale Cephesindeki savaşlar olmuştur.

Mustafa Kemal Çanakkale Cephesi'nde üstün bir askerlik yeteneği sergileyerek önemli savunmalar yaptı. Mustafa Kemal ve emrindeki tümen, Anafartalar ve Arıburnu'nda düşmanı ağır bir yenilgiye uğrattı.

***Kafkasya Cephesi(1916):** M.Kemal Çanakkale'deki başarılarının ardından Ruslara karşı mücadele verilen Kafkasya cephesinde 16.Kolordu komutanı olarak görevini sürdürdü. Burada Ruslar karşısında dağınık halde olan birlikleri bir araya getirerek Rusların elinden Muş ve Bitlisi geri almayı başardı.

***Suriye Cephesi(1917):** 7. ordu komutanlığına atandı. Alman komutan ile düştüğü anlaşmazlık sebebiyle istifa etmiş İstanbul'a dönmüştür. 1918 yılında 7.ordunun da bağlı olduğu **Yıldırım Orduları Grubuna** komutan olarak atanmış, burada Arap ve İngiliz kuvvetlerini durdurmayı başarmıştır.

KONU 4: DÖRT ŞEHİR VE MUSTAFA KEMAL

(M.Kemal'in Fikir Hayatının oluşumunda etkili olan Selanik, Manastır, Sofya ve İstanbul hakkında)

SELANİK

- * M.Kemal Selanik siyasi, ekonomik ve kültürel açıdan çevre ülkelerden çok fazla etkilenen bir bölge idi.
- * Büyük devletlerin yayılma ve nüfuz alanlarının en çok etkilediği Selanik şehri aynı zamanda Balkan milletlerinin Osmanlı'ya karşı ayaklanmalarına da merkezlik yapmıştır.
- *M.Kemal 1907 askeri görevle geldiği Selanik'te burada faaliyet halinde bulunana İttihat ve Terakki Cemiyetine katıldı. İttihat ve Terakki Cemiyetinin çalışmaları sonucunda II.Meşrutiyet ilan edildi.(1908)
- *Bir müddet sonra M.Kemal ordunun siyasetten ayrılması gerektiğini düşündüğünden ve İttihat ve Terakki ile olan fikir uyumsuzlukları sebebiyle cemiyetten ayrıldı.

MANASTIR

- * Mustafa Kemal Askeri idadide öğrenim görmek üzere geldiği Manastır'da vatan ve hürriyet şairi Namık Kemal,Türkçülüğü savunan Mehmet Emin Yurdakul ile tanıştı.
- *M.Kemal'in tarih bilincinin gelişmesinde öğretmen Mehmet Tevfik Bey'in rolü büyüktür.
- *Burada bazı Fransız düşünürlerinin eserleriyle tanıştı.
- * 1897 Türk-Yunan Savaşı-savaşta başarılı olunmasına rağmen barış masasında istenilenin alınamaması-M.Kemal'i derinden etkiledi.

İSTANBUL

- *M.Kemal'in başkente ilk gelişi eğitim amaçlıdır Harp Okulu ve Harp Akademisi.
- * M.Kemal, İstanbul devletin başkenti olduğu için devletin içinde meydana gelen her türlü gelişmeyi,ayrıca Avrupadaki gelişmeleri de yakından takip edebilmiştir.

SOFYA

- *Mustafa Kemal, 27 Ekim 1913'te Sofya Askeri Ateşeliği'ne atanmıştır. Balkanların ekonomik, politik ve sosyal ortamında bütün azınlıkları, dış güçleri, bunların emellerini ve çeşitli dinleri tanımış; bu büyük karışıklık ortamında kendini yetiştirmişti.

KONU 5: MUSTAFA KEMAL LİDERLİK YOLUNDA

ATATÜRK'ÜN ÇEŞİTLİ ÖZELLİKLERİ VE YÖNLERİ:

Vatanseverliği: Ulusu için her şeyi yapmasıdır. "Ben icap ettiği zaman en büyük hediyem olmak üzere canımı vereceğim." Sözü buna örnektir.

İdealistliği: Hedeflerine ulaşmak için yılmadan çalışmaktır-vazgeçmemektir."Hizmet edenler namus vazifelerini ifa etmiş olmaktan başka bir şey yapmamışlardır." diyerek belirtmiştir.

İleri Görüşlülüğü: Geleceği doğru tahmin etmektir. İstanbul'da İtilaf donanmalarını görünce : " Geldikleri gibi giderler." buna örnektir.

Çok Cepheliliği (Yönlülüğü): eğişik alanlarda bilgili ve etkili olmasıdır. M. Kemal iyi bir asker,yönetici ve hukuk adamıdır.

Mantıklılığı: Yaptığı işlerde mantık kurallarına uymasısıdır. Büyük ve gereksiz hayallere kapılmamaktır.

Gurura ve Ümitsizliğe Yer Vermemesi: Yaptıkları işlerle gururlanmaz. Kurtuluş Savaşını kazandığında "Savaşı Türk Milleti kazanmıştır." Demıştır

Hakikati Arama Gücü: Gerçekleri araştırmasıdır.

Yaratıcı Zihniyeti: Yeni fikirler ortaya koyabilmesidir.

Devrimcidir: Yeni oluşumlar sağlayabilmesi.

Akıl Ve Bilime Önem Vermesi: Atatürk akıl ve bilime her zaman öncelik vermiştir. "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir." demiştir.

Sabırlı ve Kararlıdır-Açık sözlüdür-- Sanatseverdir: Disiplinlidir--Barışçı Olması.

ÜNİTE 2: MİLLİ UYANIŞ:YURDUMUZUN İŞGALİNE TEPKİLER

KONU 1: OSMANLI DEVLETİ HANGİ CEPHEDE?

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI (1914-1918)

Birinci Dünya Savaşı'nın Genel Sebepleri:

- ✓ Fransız İhtilali'nin Etkisi
- ✓ Hammadde Ve Pazar Arayışı Sonucunda Ortaya Çıkan Sömürgecilik Yarışı
- ✓ Devletlerin Bloklara Ayrılması Ve Silahlanma Yarışı

Özel Sebepler:

İngiltere: Almanların güçlenmesini engellemeye çalışmıştır. Amacı sömürgelerini korumaktır. Ortadoğu'daki zengin petrol yataklarına göz dikmiştir.

Almanya: Siyasal birliğini geç kurduğundan sömürgecilik yarışına geç katılmıştır. Sömürgecilik yarışında İngiltere'ye karşı rekabete girmiştir. Amacı sömürge elde etmektir.

İtalya: Balkanlarda üstünlük kurmaya çalışmaktadır. Henüz yeni gelişmektedir. Büyük devletlerin desteğine ihtiyaç duymaktadır.

Avusturya - Macaristan: Rusya'nın Balkanlardaki faaliyetlerinden rahatsızdır. Balkanlardaki konumunu korumak amacındadır. Osmanlı Devleti gibi nüfusu farklı millet ve mezheplerden oluşmaktadır.

Fransa: 1789'da gerçekleşen ihtilal sadece bu ülkeyi değil tüm dünyayı derinden etkilemiştir. Avrupa'da 1815 Viyana Kongresi ile sınırlar yeniden çizilmeye başlamıştır.

Almanya'ya kaptırdığı kömür yatakları bakımından zengin olan Alsas-Loren bölgesini geri almak istemektedir.

Rusya: Panslavizm politikası izleyerek Balkanlardaki etkinliğini artırmak ve sıcak denizlere inmek istemektedir. Boğazları almak en büyük arzudur. Balkanlarda Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile ters düşmektedir.

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI

İTİLAFA DEVLETLERİ

- ✓ İNGİLTERE
- ✓ FRANSA
- ✓ İTALYA
- ✓ ABD
- ✓ ROMANYA

✓ YUNANİSTAN

✓ JAPONYA

İTTİFAK DEVLETLERİ

- ✓ ALMANYA
- ✓ AVUSTURYA-MACARİSTAN
- ✓ OSMANLI İMPARATORLUĞU

İttihat ve Terakki Partisi ileri gelenleri Almanya ile gizli bir ittifak antlaşması imzaladılar. Bu sırada İngiliz donanması önünden kaçan **Goeben (Goben)** ve **Breslau (Breslav)** adlı iki Alman gemisi Çanakkale Boğazı'nı geçerek Osmanlı Devleti'ne sığındı. İngiltere bu iki gemiyi istedi. Osmanlı Devleti bu iki gemiyi satın aldığını Osmanlı donanmasına katıldığını bildirdi. Adlarını Yavuz ve Midilli olarak değiştirdi. Bu iki gemi Karadeniz'e açılarak Rus limanlarını topa tuttu. Bu gelişme üzerine itilaf Devletleri de Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etti. Osmanlı Devleti de Birinci Dünya Savaşı'na girmiş oldu.

TAARRUZ CEPHELERİ

Kafkas Cephesi: Osmanlı Devletinin ilk taarruz cephesidir.

AÇILMASININ AMACI:

- ✓ Kafkaslara ulaşarak buradaki Türkleri Ruslara karşı ayaklandırmak,
- ✓ Kafkaslardan, Afganistan yoluyla Hindistan'a ulaşarak İngilizlerin sömürgeleriyle olan bağlantısını kesmek,
- ✓ Bakü petrollerinin denetimini ele geçirmek isteği etkili olmuştur.

Kanal Cephesi:

Almanya'nın isteği ile açılan Taarruz cephesidir.

Bu cephenin açılmasında:

- ✓ Mısır'ı, İngiltere'den geri almak,
- ✓ Süveyş Kanalı'nı ele geçirerek İngiltere'nin Uzakdoğu'da ki sömürgeleriyle olan bağlantısını kesmek düşüncesi etkili olmuştur.

SAVUNMA CEPHELERİ

Çanakkale Cephesi:

İtilaf devletlerinin Çanakkale Cephesi'ni açma nedenleri:

- ✓ İstanbul ve Boğazları alarak Osmanlı'yı savaş dışı bırakmak
- ✓ Savaş kısa surede sona erdirmek,
- ✓ Rusya'ya gerekli askeri yardımı göndermek,
- ✓ Balkan devletlerini kendi taraflarında savaşa çekmek,
- ✓ Almanya ile Osmanlı Devleti arasındaki bağlantıyı kesmektir.

Irak Cephesi:

- ✓ Petrol bölgelerini elinde tutmak.
- ✓ Osmanlı ordusunun İran'a girip Hindistan'ı tehdit etmesini önleme düşüncesi etkili olmuştur.
- ✓ İngilizler bu amaçla Irak'a asker çıkardılar. Ancak Kût-ül Amara denilen yerde yenilgiye uğradılar ve 18000 İngiliz askeri Osmanlı kuvvetleri tarafından esir alındı(1916). İngilizler daha sonra bölgeye takviye kuvvetler göndererek üstünlüğü ele geçirdiler.
- ✓ 1917'de Bağdat düştü. Mondros' tan sonra da İngilizler Musul'u işgal etti.

Suriye-Filistin Cephesi:

Kanal Cephesi'nde İngilizlere yenilen Osmanlı ordusu Filistin'e ve Suriye'ye çekildi. Sonra hem FİLİSTİN hem de SURİYE' İngiliz'lerce işgal edilince **YILDIRIM ORDULARI KOMUTANLIĞI** görevine getirilen Mustafa Kemal ordusuyla Toroslara çekildi. Burada güçlü bir savunma hattı oluşturarak İngilizlerin ve Arapların ilerleyişini durdurmuştur.

Not: Suriye ve Filistin cephesleri; Kanal Harekâtından yenilgi ile ayrılmamız sonucu İngilizlerin bu buralara saldırması sonucu açılan savunma cephesleridir.

1916 da yapılan Kanal harekâtı başarısız olunca İngilizler Sina'yı geçerek Filistin ve Suriye sınırına dayandılar.

1917'de Kasım'da Gazze, Aralık'ta Kudüs düştü. 1918 Eylül'ünde Amman sonra Beyrut ve sonrasında da Şam düştü.

Zorunlu Göç, Neden?

Osmanlı Devleti'nde farklı inanç ve ırktan insanlar yüzyıllarca bir arada yaşamışlardır. Bunların içinde Ermeniler millet-i sadıka (sadık millet) olarak adlandırılmışlardır. Özellikle kuyumculuk mesleği ile uğraşan Ermeniler Osmanlı ticaret ve ekonomisinde önemli bir yer tutmuşlardır.

Rusya gibi ülkelerin kışkırtmaları ve destekleri sonucunda çıkan Ermeni isyanlarında çok sayıda Müslüman öldürülmüştür. Ermeni isyanlarının önlenmesi için 27 Mayıs 1915 tarihinde "Sevk ve İskân Kanunu" çıkartılarak isyana katılan Ermeni vatandaşlar Osmanlı Devleti'nin daha güvenli topraklarına göç ettirilmişlerdir. Bu zorunlu göç esnasında devletin bütün güvenlik önlemlerini almasına rağmen salgın hastalıklar ve bazı hırsızlık olayları sonucunda ölümler yaşanmıştır.

KONU 2: GELDİKLERİ GİBİ GİDERLER...

Ateşkes ve Barış Antlaşması arasındaki fark nedir?

- ✓ Ateşkes(mütareke); barış antlaşması imzalanana kadar silahların terki anlamına gelir. Savaş sırasında da bazı kısa süreli ateşkes yapılabilir.
- ✓ Barış antlaşması; Savaşın bittiğinin belgesidir.

Mondros Ateşkes Antlaşması (30 Ekim 1918)

Bu antlaşma Limni Adası'nın Mondros Limanı'nda bir İngiliz savaş gemisi olan Agamemnon'da Osmanlı Devleti Bahriye Nazırı Rauf Orbay ile İngiliz Amirali Calthrope arasında imzalanmıştır.

MADDE 1- Boğazlar herkese açılacak buraları İtilaf devletleri işgal edecek

Önemi: Çanakkale Savaşı ile alamadıkları yerleri bu maddeyle almışlardır.

MADDE 5-Sınırların ve iç güvenliğini sağlayan askerler hariç Osmanlı ordusu terhis edilecek

Önemi: Böylece işgal sırasında bir engelle karşılaşılmayacak...

MADDE 7- İtilaf devletleri kendi güvenliklerini tehdit edecek bir durum çıkarsa istedikleri herhangi bir stratejik noktayı işgal edebilecek.

Önemi: Anlaşmanın en tehlikeli maddesidir. Bu maddeye dayanak göstererek ülkenin her yeri işgal edilmeye başlanmıştır.

MADDE 8- Demir yolları ve ticaret gemileri İtilaf Devletlerine teslim edilecek

Önemi: Bu madde Osmanlının ekonomik gücü elinden alınmış olup Anadolu'yu sömürmek için alt yapı oluşturmuştur.

MADDE 12- Hükümet haberleşmeleri dışında telsiz ve telgrafların denetimini itilaf devletlerine devir edilecek.

Önemi: Bu madde ile halkın birbiri ile haberleşmesini önleyecekler. Yani yapılacak işgallerde halkın habersiz kalmasını sağlayacak, böylece birlik olmasına engel olacaktır.

MADDE 24- Doğudaki 6 ilde (Erzurum, Van, Elazığ, Diyarbakır, Bitlis, Sivas) karışıklık çıkarsa itilaf devletleri buraları işgal edebilecek.

Önemi: Bu madde 7. madde kapsamına girmesine rağmen ayrı madde koymalarının nedeni Burada bir Ermeni devleti kurmak istiyorlar.

Wilson İlkeleri (8 Ocak 1918)

ABD Başkanı Woodrow Wilson I.Dünya Savaşı sonrasında yapılacak barışın esaslarını yayınladığı on dört ilke ile açıkladı.

İtilaf devletleri de ABD'yi yanlarında tutmak istediklerinden dolayı bu ilkeleri kabul ettiklerini bildirmişlerdir.

ABD başkanı Wilson, savaştan sonra barışın devam etmesini bir daha böyle büyük savaşların çıkmamasını istiyordu.

Wilson Prensiplerinin Önemi: 8 Ocak 1918

- 1-İttifak grubu mütareke imzalama konusunda cesaretlendi(Savaşın bitişi hızlandı)
- 2-Çok uluslu imparatorlukların parçalanması ön görüldü.
- 3-Wilson ilkeleri itilaf devletlerinin çıkarlarına ters düşmüştür. Bu nedenle kabullenmiş gibi göründükleri bu ilkeleri kendi çıkarları doğrultusunda yorumlamışlardır. İttifak devletleri ise bu ilkeleri barışın anahtarı olarak görüp benimsemişlerdir.
- 4-Savaştan sonra prensiplerine uyulmadığını gören ABD belli bir dönem Avrupa siyasetinden çekildi.
- 5-İmzalanan antlaşmalarda prensiplere uyulmadı.
- 6-Kurtuluş Savaşı ve II. Dünya Savaşının çıkması Wilson Prensiplerinin amacına ulaşmadığını gösterir.
- 7-Dünyada ilk silahsızlanma önerisidir.
- 8-Sömürgecilik yerine manda (Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra bazı az gelişmiş ülkeleri, kendi kendilerini yönetecek düzeye eriştirip bağımsızlığa kavuşturuncaya kadar Birleşmiş Milletler Cemiyeti adına yönetmek için bazı büyük devletlere verilen vekillik) ve himaye fikri gelişti.

Türkleri ilgilendiren kısmı:

- ✓ Türklerin çoğunlukta olduğu alanlarda kesin egemenlik hakkı tanınmalıdır.
- ✓ Türklerin egemenliğinde yaşayan diğer uluslara kendi kendine yönetim hakkı tanınacak (olumsuz)
- ✓ Boğazlar bütün devletlere açılacak(olumsuz)

Not: Wilson ilkeleri genel olarak yenilen devletleri koruyucu niteliktedir, bunun nedeni diğer devletlerin güçlenmesini istememesidir.

Paris Barış Konferansı (18 Ocak 1919)

- ✓ İtilaf Devletleri yenilen devletler ile ilgili yapılacak antlaşmaları görüşmek üzere toplandı.
- ✓ Avrupa'nın durumu ve sınırların çizilmesi İtilaf devletleri arasında görüşüldü.
- ✓ Esas amaç Osmanlı'yı paylaşmaktı.
- ✓ Batı Anadolu'nun Yunanistan'a verilmesi İtalya'yı küstürdü.
- ✓ Buna göre;
 - Yunanistan: Batı Anadolu
 - İtalya : Konya, Antalya
 - Fransa : Urfa, Antep, Maraş, Suriye, Lübnan
 - İngiltere : Irak, Filistin, Boğazlar
- ✓ 15 Mayıs 1919 da Yunanlar İzmir'i işgal ettiler.

MONDROSTAN SONRA KURULAN CEMİYETLER

I. ZARARLI CEMİYETLER :

A) Azınlıkların Kurduğu Cemiyetler :

Mavri Mira Cemiyeti: Rumlar kurmuştur. Batı Anadolu ve Trakya'yı Yunanistan'a dâhil etmek istemişlerdir. Yunan Kızıl Haçı, Fener Rum Patrikhanesi, okullardaki izci teşkilatları ve diğer Rum cemiyetleriyle işbirliği içindedirler.

Pontus Cemiyeti: Fatih Sultan Mehmet'in 1461'de ortadan kaldırdığı Trabzon Rum İmparatorluğunu yeniden kurmak için çalışmalar yapmıştır.

Hınçak ve Taşnak Cemiyeti: Çukurova'dan Trabzon'a çizilen bir hattın doğusunda kalan bütün topraklarda bir Ermeni devleti kurmak için çalışmalar yapmışlardır.

B) Türkler Tarafından Kurulan Milli Varlığa Düşman Cemiyetler :

İngiliz Muhipleri Cemiyeti: İngilizlerle iyi geçinerek ülkeyi en az zararla kurtarmak isteyen ve İngiliz mandasını savunan bu cemiyete padişah Vahdettin, Sadrazam Damat Ferit gibi kimseler de üyedir.

İslam Teali Cemiyeti: Halifeye ve İslamiyet'e kesin bağlılıkla kurtuluşun gerçekleşeceğine

inanmışlardır.

Wilson Prensipleri Cemiyeti: Amerikan mandasını savunmuşlardır.

Kürt Teali Cemiyeti: Doğu Anadolu'da bağımsız bir Kürt devleti kurmak için kurulmuşsa da halkın fazla desteğini alamamıştır.

Hürriyet ve İtilaf Fırkası: 20. Y.y. başlarında İttihat Terakkiye muhalif olarak kurulmuş Mondros'tan sonra da milli mücadeleye karşı faaliyet sürdürmüştür.

B) MİLLİ CEMİYETLER :

Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti: Trakya ve çevresini özellikle Mavri Miranın faaliyetlerine karşı korumak amacıyla kurulmuştur. İlk kurulan cemiyettir.

İzmir Müdafaa-i Hukuk -ı Osmaniye Cemiyeti: Batı Anadolu'yu Rumlara karşı korumak amacıyla kurulmuştur. İzmir'in işgali sonrası Anadolu'ya milli mücadele için cephe taşımışlardır.

Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti: Rum Pontus cemiyetine karşı faaliyet gösteren, Trabzon ve çevresini korumaya çalışan cemiyettir.

Kilikyalılar Cemiyeti: Çukurova bölgesini Ermenilere ve Fransızlara karşı savunmak amacıyla kurulmuştur.

Redd-i İlhak Cemiyeti: İzmir'in Yunanlılarca işgaliyle beraber ilhakı önlemek amacıyla kurulmuştur. İşgallere karşı fiilen karşı koymuşlardır.

Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti: Merkezi Sivas olmak üzere kurulmuş ve kısa sürede bütün vatana yayılmıştır. İşgalleri protesto ettikleri gibi Milli Mücadele'ye para ve Mal yardımı sağlamışlardır.

Milli Kongre Cemiyeti: Türk halkının haklılığını basın yoluyla Dünya kamuoyuna duyurmayı amaçlayan bir cemiyettir. Silahlı direnişi düşünmemiştir.

Vilayat-ı Şarkiye Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti: Doğu Anadolu'da Ermeni devletinin kurulmasına engel olmak amacıyla ortak savunma kararı almış bir cemiyettir.

Not-1: Cemiyetlerin hemen hepsinin kuruluşunda dayandıkları nokta Wilson ilkeleridir.

Not-2: Milli cemiyetler kendi bölgelerini kurtarmak için kurulmuş, Sivas kongresinde Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adı altında birleşmişlerdir.

Not-3: Milliyetçilik ve bağımsızlık amacıyla Mondros Mütarekesi'nden sonra kurulmuşlardır.

Not-4: Başlangıçta basın-yayın yoluyla mücadeleyi, gerekirse silahlı direnişe geçmeyi amaçlamışlardır.

Kuvay-i Milliye

- ✓ İlk önce Yunan işgaline karşı Batı Anadolu'da Türk halkı tarafından kuruldu.
- ✓ Ulusal bilinci uyandırdılar.
- ✓ Düzenli ordu kurulana kadar düşmanı oyaladılar.

- ✓ Bölgesel olan bu birlikler Sivas Kongresinde birleştirildi.

KONU 3: VE MİLLÎ MÜCADELE BAŞLIYOR...

Mustafa Kemal Paşa, 16 Mayıs 1919 tarihinde İstanbul'dan Samsun'a gitmek üzere Bandırma Vapuru'yla hareket etmiştir. Bandırma Vapur'unda Mustafa Kemal Paşa, 22 kurmay, 25 er ve erbaş, 8 kâtip müşavir, 21 gemi personeli olmak üzere 76 kişi bulunmaktaydı.

Mustafa Kemal Paşa neden Samsun'a gitmiştir?

1919 yılı başlarında İngilizler, Türklerin Rumlara karşı geliştirmiş oldukları direnişlerden rahatsız olmaya başlamışlardı. Damat Ferit Paşa, Sadrazam olduktan sonra sorunun çözümü için yollar aramaya başlamıştı. 30 Nisan 1919'da 9. Ordu Müfettişliğine atanan Mustafa Kemal, Samsun'a, görev bölgesindeki iç huzuru sağlamak, silah ve cephaneleri toplamak, vatandaşlara silah dağıtılmasını engellemek ve bunu yapan kuruluşları ortadan kaldırmak üzere gönderildi. 16 Mayıs 1919'da Samsun'a hareket eden Mustafa Kemal 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktı. İngilizlerin denetiminde olan Samsun'da milli mücadele hareketi için istediklerini gerçekleştiremeyeceğini anlayan Mustafa Kemal, 25 Mayıs'ta Havza'ya geçti.

Havza Genelgesi (28 Mayıs 1919): Mustafa Kemal; Havza'da, milli bilincin uyanması ve İtilaf devletlerinin Türk halkının tepkisini görmesi için İzmir'in işgalini protesto eden bir miting düzenledi. Bu tür mitinglerin tüm yurttan da yapılmasını istedi.

Miting: Gösteri amacıyla veya bir olaya dikkati çekmek için genellikle açık yerlerde yapılan toplantı.

Amasya Genelgesi (21-22 Haziran 1919):

Maddeleri:

- Vatanın bütünlüğü ve milletin bağımsızlığı tehlikededir. (Milli mücadelenin gerekçesi belirtilmiştir.)
- İstanbul'daki hükümet, üzerine aldığı sorumluluğu yerine getirmemektedir.
- Milletin bağımsızlığını, yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır. (Kurtuluş savaşının yöntemi ve amacı belirtilmiştir.)
- Milletin durumunu gözden geçirmek ve haklı sesini dünyaya duyurmak için, her türlü etkiden uzak milli bir kurulun toplanması gereklidir.
- Anadolu'nun en güvenilir yeri olan Sivas'ta milli bir kongrenin acele toplanması kararlaştırılmıştır.
- Bu amaçla bütün illerden, milletin güvenini kazanmış üçer delegenin hemen yola çıkarılması gerekmektedir.
- Bu durumun milli bir sır olarak saklı tutulması lazımdır.

Amasya Genelgesi'nin Önemi:

- İlk defa kurtuluş savaşının mücadele safhası başlamıştır.
- İlk defa kurtuluş savaşının gerekçesi, yöntemi ve amacı belirtilmiştir.
- İlk defa millet egemenliğine dayanan yönetimden bahsedilmiştir.
- İlk defa milli bir kurulun oluşturulmasından bahsedilmiştir.
- İlk defa İstanbul hükümetinin görevini yerine getiremediğinden bahsedilmiştir.
- İlk defa Erzurum ve Sivas Kongrelerinin toplanmasına karar verilmiştir.

NOT: M. Kemal Amasya Genelgesi'nden sonra 8 Temmuz 1919'da padişaha yolladığı bir telgrafla resmi göreviyle birlikte askerlik görevinden de istifa ettiğini açıklamıştır.

Erzurum Kongresi (23 Temmuz 1919)

- Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk cemiyeti Ermeni tehlikesine karşı düzenledi.
- ✓ Milli sınırlar içinde vatan bir bütündür, bölünemez.
- ✓ Her türlü yabancı işgaline ve müdahalesine millet birlikte karşı koyacaktır.
- ✓ İstanbul Hükümeti vatanın bağımsızlığını sağlayamazsa bu amaçla geçici bir hükümet kurulacaktır. Bu hükümetin üyeleri Milli Kongre tarafından seçilecektir. Kongre toplantıda değilse seçim işini Temsil heyeti yapacaktır.
- ✓ Milli kuvvetleri etkili, milli iradeyi egemen kılmak esastır.
- ✓ Manda ve Himaye kabul edilemez.
- ✓ Azınlıklara ayrıcalıklar verilemez.
- ✓ Meclis derhal toplanmalı.

Önemi:

- ✓ Toplanış şekli bölgesel, alınan kararlar geneldir.
- ✓ Mustafa Kemal başkanlığında 9 kişilik **Temsil Heyeti** kuruldu.
- ✓ Vatanın bütünlüğü, bölünmezliği ilk defa vurgulandı. "Milli sınırlar" ifadesi ilk kez kullanılmıştır.
- ✓ Manda ve himaye **ilk kez** reddedildi.

Sivas Kongresi (4 -11 Eylül 1919)

- Bütün yurttan seçilen temsilciler katıldı.
- İstanbul Hükümeti Ve İngilizler engellemeye çalıştılar.
- ✓ Bölünmezlik ile ilgili Erzurum Kongresi'nde alınan karar tekrar kabul edildi.
- ✓ Milli cemiyetler Anadolu tek çatı altında birleştirildi.
- ✓ Bu cemiyetler adına söz söyleyecek Mustafa Kemal başkanlığında bir Temsil Heyeti seçildi.
- ✓ Manda ve himaye kesin reddedildi.
- ✓ Osmanlı Mebusan Meclisi'nin tekrar açılması konusunda çalışmaların başlanmasına karar verildi.
- ✓ İrade-i Milliye gazetesi çıkarılması kararlaştırıldı.

Önemi:

- ✓ Misak-ı Milli esasları belirtilmiş, yeni devletin temelleri atılmıştır
- ✓ Cemiyetler Anadolu ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adı altında birleştirildi.
- ✓ Temsil Heyeti üyelerinin sayısı artırılarak, tüm yurdu temsil eder hale getirilmiştir.

- ✓ Milli mücadelenin planı çizilmiştir.
- ✓ Temsil Heyeti Ali Fuat Cebesoy'u Batı Anadolu Kuvay-ı Milliye komutanlığına atadı.

KONU 4: EGEMENLİK MİLLETİNDİR (Ders Kitabı 106-110.syf.)

Tam Bağımsızlık: Atatürk'ün anlatımı ile tam bağımsızlık, " Siyasi, mali, ekonomik, adli, askeri, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bunların herhangi birinde bağımsızlıktan yoksunluk, millet ve memleketin gerçek anlamıyla bütün bağımsızlığından yoksunluğunu ifade eder"

Milli Egemenlik: Bir milletin kendi kaderine hâkim olarak, kendi geleceğini tayin etme gücünü elinde bulundurması demektir. Yani bir milletin kendi kendini idare etmesi, kendine hükümet edecek heyeti seçmesi anlamına gelmektedir.

Amasya Görüşmesi (20-22 Ekim 1919):

- Sivas Kongresi sonrasında Temsil Heyeti'nin yoğun baskısı sonucunda Damat Ferit Paşa hükümeti istifa ederek Ali Rıza Paşa Hükümeti kuruldu. Bahriye Nazırı Salih Paşa ile Mustafa Kemal başkanlığında Temsil Heyeti görüştü.
- ✓ İstanbul Hükümeti, Sivas Kongresini kabul edecek
- ✓ İşgal Devletleri ile görüşülürken Temsil Heyetinin fikri alınacak
- ✓ Osmanlı Mebusan Meclisi açılacak. Mebusan Meclisi işgal güçlerinin tehdidi altında olan İstanbul'da değil de Anadolu'da daha güvenli bir yerde toplanacak.

Önemi;

- ✓ İstanbul Hükümeti Temsil Heyetini resmen kabul etti.
- ✓ Alınan kararlardan sadece Mebusan Meclisi'nin açılması kararı uygulanabildi.

Temsil Heyetinin Ankara'ya Gelmesi (27 Aralık 1919)

- ✓ Meclis çalışmalarını daha yakından takip etmek,
- ✓ Ulaşım-haberleşme olarak uygun olması,
- ✓ Anadolu'nun tam ortasında olması,
- ✓ Batı cephesine yakın olması, gibi nedenlerle Ankara Milli mücadelenin merkezi olarak seçilmiştir.

Son Osmanlı Mebusan Meclisinin Toplanması (12 Ocak 1920)

Yurdun her yerinde seçimler yapılarak meclis açıldı. Mustafa Kemal'in Meclisin İstanbul'da toplanmasını istememesine rağmen Mebusan Meclisi İstanbul'da toplandı. Mustafa Kemal Paşa Erzurum milletvekili olarak seçilmesine rağmen tutukluluk süresi devam ettiği için katılmadı.

Misak-ı Milli'nin Kabulü (28 Ocak 1920)

- ✓ Türk askerlerinin elinde olan vatan parçalanamaz.
- ✓ Arap toprakları ve Batı Trakya'nın geleceği halkoyu ile belirlenecek.
- ✓ Kars, Ardahan, Batum için gerekirse halkoyuna gidilecek
- ✓ Osmanlının merkezinin güvenliği sağlanmalı.
- ✓ Azınlıklara çevre ülkelerdeki azınlıklardan daha fazla hak verilemez.
- ✓ Kapitülasyonlar kabul edilemez.

Önemi:

- ✓ Milli sınırlar çizildi.
- ✓ Erzurum ve Sivas kongrelerinde alınan kararlar Mebusan Meclisi tarafından kabul edildi.
- ✓ İtilaf devletleri İstanbul'u işgal ederek Meclisi kapattı (16 Mart 1920)

Not: İstanbul'un işgal edilmesi Mustafa Kemal'in ileri görüşlülüğünün kanıtıdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Açılması:

İstanbul'un İtilaf devleti tarafından işgal edilmesi üzerine Mebusan Meclisi dağıtılmış, bazı meclis üyeleri tutuklanmıştır. Dağılan Mebusan Meclisi üyeleri Ankara'da açılan yeni meclise davet edilmişler ve bazı vekiller bu davete uyarak Ankara'ya gelmişlerdir.

T.B.M.M. nin açılma sürecinde ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durumu oldukça kötü idi. Mustafa Kemal Paşa, halkına güvenmiş ekonomik sıkıntıların giderilebileceğine olan inancını bir an bile kaybetmemiştir.

TBMM'nin temelini hangi ilkeler oluşturmaktadır?

Meclisin temeli "tam bağımsızlık" ve "millet egemenliği" ilkeleri ile vatanın bütünlüğü üzerinde kurulmuştur.

KONU 5: BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İSYANLARA KARŞI

TBMM' ye Karşı Ayaklanmalar:

1. **İstanbul Hükümeti ve İngilizlerin desteklediği ayaklanmalar:** (Kuvay-ı inzibatiye, Anzavur, Bolu, Düzce, Adapazarı, Yozgat, Konya, Afyon, Milli Aşiret)
2. **Azınlıkların çıkardığı ayaklanmalar:** (Pontus, Ermeni)
3. **Kuvay-ı Milliye taraftarlarının çıkardığı ayaklanmalar :** (Çerkez Ethem, Demirci Mehmet Efe)

Ayaklanmanın Nedenleri:

- ✓ Azınlıkların devlet kurma arzusu,
- ✓ Bazı Kuvay-i Milliye'lerin düzenli orduya katılmak istememesi,
- ✓ İstanbul hükümetinin aleyhte fetva yayınlaması,
- ✓ Mustafa Kemal ve arkadaşlarının gıyabi bir mahkemede idama mahkûm edilmeleri,

Ayaklanmaların Önlenmesi İçin Alınan Tedbirler

- ✓ Ayaklanmalara karşı **"Hiyanet-i Vataniye"** kanunu çıkarıldı.
- ✓ **"İstiklal Mahkemeleri"** kuruldu
- ✓ İstanbul hükümeti ile bütün ilişkiler kesildi.
- ✓ Damat Ferit'in yayınlattığı fetvaya karşı Ankara Müftüsü Rıfat **Börekçi'ye** karşı fetva yayınlattı.
- ✓ Kuvay-ı Milliye birliklerinin düzenli orduya katılması sağlandı.
- ✓ Halkı doğru bilgilendirmek için **Anadolu Ajans'ı** kuruldu.

Sonuçlar

- ✓ Milli Mücadelenin uzamasına neden oldu.
- ✓ Kurtuluş savaşının kazanılması gecikti.

KONU 6: BARIŞ ANTLAŞMASI MI, ÖLÜM FERMANI MI?

Sevr Antlaşması (10 Ağustos 1920)

Osmanlı Devleti'nin İtilaf Devletleri'yle imzalamış olduğu son antlaşmadır. İtilaf Devletleri, kendi aralarındaki anlaşmazlıklar ve Türk Milletinin direnişi sebebiyle, diğer İttifak Devletleri'nden sonra Türklerle anlaşma yapmak zorunda kalmışlardır. Antlaşma, Saltanat Şurası'nda görüşülmüş ve Damat Ferit Paşa hükümeti tarafından imzalanmıştır.

Antlaşma Şartları:

1. Osmanlı ülkesi, İstanbul ile Anadolu'nun küçük bir bölümünden ibaret olarak kalacaktı. Osmanlı Devleti, eğer azınlıkların haklarını gözetmezse İstanbul da elinden alınacaktı.
2. Boğazlar tüm devletlere açık bulundurulacak ve uluslararası bir komisyon tarafından idare edilecekti.
3. Doğu Anadolu'da iki yeni devlet kurulacaktı (Ermenistan ve Kürdistan).
4. İzmir ve çevresi ile Batı Trakya; Yunanistan'a,
5. Antalya ve Konya yöreleri ile İç Batı Anadolu; İtalya'ya,
6. Suriye, Adana, Malatya ve Sivas çevreleri; Fransa'ya,
7. Irak ve Arabistan İngiltere'ye verilecekti.
8. Askerlik zorunlu olmayacak, asker sayısı azaltılacak ve orduda ağır silahlar bulundurulmayacaktı.
9. Azınlıklara geniş haklar verilecek ve kapitülasyonlardan bütün devletler yararlanacaklardı.

TBMM'nin Antlaşmaya Tepkisi

1. T.B.M.M. antlaşmayı tanımadığını bildirdi.
2. Antlaşmayı imzalayanları vatan haini ilan etti.

ÜNİTE 3: YA İSTİKLAL YA ÖLÜM!

KONU 1: İLK ZAFERİMİZ

DOĞU CEPHESİ: Türkler & Ermeniler

- Doğuda Ermenilere karşı yapılmıştır.
- Doğu cephesi komutanı Kazım Karabekir'dir.
- Türk ordusu doğuda zafer kazandı.

Gümrü Antlaşması imzalandı.

GÜMRÜ ANTLAŞMASI

- Ermeniler işgal ettikleri yerleri boşalttılar.
- Doğu Anadolu'daki isteklerinden vazgeçtiler.
- Ardahan ve Artvin dışında doğu sınırı çizildi.

GÜMRÜ ANTLAŞMASI'NIN ÖNEMİ

- TBMM hükümetinin uluslar arası alandaki ilk siyasi ve askeri başarısıdır.
- Ermenistan TBMM'yi tanıyan ilk devlet oldu.
- Doğu cephesi kapatıldı. Böylece buradaki birlikler batı cephesine kaydırıldı.
- TBMM'nin gücü ve otoritesi arttı.

KONU 2: DESTANLAŞAN DİRENİŞ

GÜNEY CEPHESİ: Türkler & Fransızlar

- Fransızlara karşı yapılmıştır.
- Güney Cephesinde düşmana karşı Kuva-ı Milliye birlikleriyle karşı konulmuştur. Bu cephede düzenli ordular savaşmamıştır.
- Antep, Urfa ve Maraş savunması yapılmıştır. Antep'e, GAZİ; Urfa'ya, Şanlı; Maraş'a, KAHRAMAN unvanı verilmiştir.
- Türklerin Sakarya Meydan Savaşını kazanmalarının ardından TBMM ile Fransızlar arasında Ankara Ant. İmzalandı.
- Bu Antlaşmadan sonra Fransızlar işgal ettikleri yerleri (Hatay dışında) Türklere bıraktılar.

ANKARA ANTLAŞMASI: Fransa-Türkiye

- İtalyanlar Ege'yi Yunanlara kaptırdıkları için İtilaf Devletlerine kızgındılar bu yüzden Kuva-i Milliye'yi destekliyorlardı.
- Düzenli ordunun başarılarını görünce II. İnönü zaferinden sonra işgal ettikleri yerleri boşalttılar.

KONU 3: İSTİKLAL MİLLETİMİNDİR

BATI CEPHESİ: Türkler & Yunanlar

- Batı cephesinde İsmet Paşa komutanlığında düzenli ordu kuruldu.
- Kurtuluş Savaşında düşmanla en yoğun ve en kanlı çatışmaların olduğu cephedir.

I. İnönü Savaşı: (6-10 Ocak 1921)

Sebepleri:

- Yunanlar Eskişehir'i ele geçirerek demiryolu ulaşımını denetim altına almak istemeleri,
- Ankara'ya kadar gelerek TBMM'yi dağıtmak istemeleridir.

Savaş ile ilgili bilgiler:

- Yunanlara karşı büyük bir savunma savaşı yapıldı.
- Bu savaş,
- Düzenli ordunun kazandığı ilk zaferdir.
- TBMM'nin gücü ve otoritesi arttı.
- Türk Halkının kurtuluş savaşını kazanacağına dair inancı arttı.
- Ortaya çıkan bu durumu görüşmek için Londra'da bir konferans toplandı.

ÖNEMLİ! I. İnönü Zaferi'nin oluşturduğu olumlu havada TBMM ilk anayasasını (Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nu çıkarttı ve İstiklal Marşı kabul edildi.(1921)

Londra Konferansı:

- İtilaf Devletleri Anadolu harekâtının basit bir şey olmadığını anladılar.
- Toplanma amacı, Sevr'i TBMM'ye kabul ettirmektir.
- İtilaf Devletleri TBMM'yi Londra Konferansı'na Osmanlı Hükümeti aracılığıyla davet ettiler. Ancak Mustafa Kemal ayrı bir çağrı olmazsa katılmayacaklarını açıkladı.
- Konferansa İstanbul Hükümeti adına Tefik Paşa konuşma sırasını milletin gerçek temsilcisi olarak gördüğü TBMM temsilcisi Dışişleri Bakanı Bekir Sami Bey'e bıraktı
- Bu tavrı ile Tefik Paşa TBMM'yi tanımış oluyordu.
- Konferans anlaşma olmadan dağıldı.

Önemi:

- TBMM İtilaf Devletleri tarafından çağırılmakla resmen tanınmış oluyordu.
- Yeni Türk Devletinin haklı davası dünya kamuoyuna duyuruldu.

Türk-Afgan Dostluk Antlaşması:

- Afganistan TBMM'nin düşmana karşı ittifak kurduğu ilk devlettir.
- TBMM Afganistan'ın tam bağımsızlığını tanıyordu.
- Bir saldırı sırasında birbirlerine yardım edeceklerdi.

Moskova Antlaşması: (16 Mart 1921):

- Osmanlı ile Çarlık Rusya arasındaki antlaşmalar geçersiz sayılacaktır.
- Sovyetler Birliği kapitülasyonların geçersizliğini kabul edecektir.
- Batum Gürcistan'a verilecektir.
- Taraflardan birinin kabul etmediği uluslar arası bir antlaşmayı diğeri de kabul etmeyecektir.

Önemli: Moskova ANTLAŞMASI ile Misakı Milli ilk defa bir batılı Devlet tarafından kabul edilmiş oldu. Batum'un Gürcistan'a verilmesi Misak-ı Milli sınırlarından verilen ilk tavizdir.

II. İnönü Savaşı: (23-31 Mart 1921)

- II. İnönü Savaşı zaferle sonuçlandı.
- İtalyanlar bu başarı üzerine Anadolu'yu boşalttılar.

Kütahya -Eskişehir Savaşları:

- Ordumuz ciddi malzeme sıkıntısı çekiyordu.
- Ankara'yı hedef alan yunanlar Eskişehir'e kadar olan yerleri işgal ettiler.

- Türk ordusu imha olmaktan kurtulmak ve zaman kazanmak için Sakarya'nın doğusuna çekildi.
 - Bunun üzerine TBMM Mustafa Kemal'in bizzat cepheye gitmesi istedi.
 - Bu durumlar üzerine,
 - 5 Ağustos 1921 'de 3 ay süreyle Mustafa Kemal başkomutan seçildi.
 - Yasama, yürütme (TBMM'ye ait olan) ve yargı (istiklal mahkemeleri) yetkileri Mustafa Kemal'e verildi.
 - Mustafa Kemal **Tekâlif-i Milliye Emirleri** 'ni çıkardı.
- Bu topyekûn bir savaşın yapılacağını gösterir.
- Bununla ordunun ihtiyaçları karşılanmış ve Yunan saldırılarına karşı ordu takviye edilmiştir.

KONU 4: DİRİLİŞİN DESTANI-SAKARYA

Sakarya Meydan Savaşı: (23 Ağustos-12 Eylül)

- Başkomutan Mustafa Kemal paşa yönetiminde Türk ordusu büyük bir meydan savaşı kazandı.
- Sakarya zaferiyle düşmanın saldırı gücü kırılmış ve düşman savunmaya çekilmiştir.

Sonuçları:

- Bu zafer Türklerin 1683 tarihinde Viyana önlerinde geri çekilişini Sakarya'da durdurdu.
- Mustafa Kemal'e, TBMM "Mareşallik" rütbesi ile "Gazilik" unvanı verildi.
- İtilaf Devletleri arasında birlik bozuldu.
- ABD, Avrupa ve Türkiye ile ilgili politikasından vazgeçtiğini bildirdi.
- Sakarya Zaferi sonunda Kars ve Ankara antlaşmaları imzalandı.

Kars Antlaşması: (13 Ekim 1921)

- Sovyetler Birliği ile Kafkas Cumhuriyetleriyle imzalandı.
- Sovyetler Birliği imzalanan Moskova antlaşması ile çözümlenemeyen bazı sorunlar halledildi.
- Bu antlaşma ile doğu sınırimız kesin şeklini aldı.
- 13 Ekim 1921'de Ermenistan, Gürcistan ve Azerbaycan ile 2 Ocak 1922'de Ukrayna ile dostluk antlaşmaları imzalandı.

Ankara Antlaşması:(20 Ekim 1921)

- Fransa yeni Türk devletini tanıdı.
- Hatay dışında bugünkü Suriye sınırlarımız çizilmiş oldu.
- Hatay'da özel bir yönetim kurulması kabul edildi.
- Bu devlet'in dili Türkçe olacaktı.
- Fransa Ankara Antlaşmasını imzalamakla İngiltere ile olan ittifakını bozmuş oldu. Böylece Fransa Misak-ı Milli'yi tanıyan ilk İtilaf devleti oldu.

KONU 5: HAYAT VEREN ZAFER

Büyük Taarruz Ve Başkomutanlık Meydan Savaşı: (26-30 Ağustos 1922)

- Düşman henüz yurttan çıkarılmadığı için Mustafa Kemal'in başkomutanlık görevi uzatılarak bir yıl boyunca son hamle için hazırlıklar yapıldı.
- Doğu ve güney cephesi birlikleri güneye kaydırıldı.
- Hazırlıklar gizlilik içinde yapıldı. 26 Ağustos'da başlatılan taarruz ile düşman menzillerini terk ederek geri çekilmeye başladı.
- 30 Ağustos'da yapılan Dumlupınar(Başkomutanlık) Meydan Savaşı ile Yunan ordusu ağır bir bozguna uğratıldı.
- Mustafa Kemal **"Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri."** tarihi emrini verdi.
- Batı Anadolu düşmandan temizlendi.
- İtilaf Devletleri Türkiye'nin gücünü kabul etti.
- İtilaf Devletleri şartsız olarak TBMM'ye ateşkes çağrısında bulundu.
- Yunan işgali son buldu.
- Askeri cephe kapandı, burada kazanılan başarının masa başında siyasi olarak kazanılması için mücadeleye başladı.

KONU 6: SAVAŞA SON VEREN BELGE

Mudanya Ateşkes Antlaşması:(11 Ekim 1922)

- Doğu Trakya savaş yapılmadan kazanıldı.
- İstanbul ve Boğazlar bölgesinin yönetiminin TBMM'ye verilmesi, Osmanlı hükümetinin hukuken sonu oldu.
- İtilaf Devletlerinin hepsi TBMM'yi tanıdı.

ÜNİTE 4: ÇAĞDAŞ TÜRKİYE YOLUNDA ADIMLAR

KONU 1: SALTANATTAN MİLLİ EGEMENLİĞE

Saltanatın Kaldırılması (1 Kasım 1922)

- ✓ İtilaf devletleri Türkiye'de iç çekişmeye sebep olmak için Lozan görüşmelerine hem TBMM'yi hem de İstanbul Hükümetini çağırmıştı. Artık egemenlik millete aitti. Egemenliğin millete ait olduğu bir sistemde saltanatın varlığı mümkün değildi.
- ✓ M. Kemal'in isteği ile meclis saltanatı kaldırdı.
- ✓ Halife Abdülmecit Efendi seçildi
- ✓ Böylece iki başlılık sona erdi.
- ✓ 623 yıllık Osmanlı saltanatı sona erdi.
- ✓ Demokratikleşme ve Laikliğe geçişte bir adım atıldı.

KONU 2: ZAFERİN VE BAĞIMSIZLIĞIN TESCİLİ

Lozan Barış Antlaşması: (23 Temmuz 1923)

20 Kasım 1922 yılında İtilaf devletlerin daveti üzerine Lozan'da barış görüşmeleri başlamıştır. Atatürk barış görüşmelerinin İzmir'de olmasını istemiştir. Fakat o dönemde barış antlaşmalarının tarafsız bir

ülkede yapılması gelenek olduğu için barış görüşmeleri İsviçre'nin Lozan kentinde başlamıştır. Görüşmeler bir ara kesintiye uğramış, İsmet paşa yurda dönmek zorunda kalmıştır. Daha sonra görüşmeler tekrar başlamış, 24 Temmuz 1923 yılında taraf ülkeler arasında Lozan Antlaşması imzalanmıştır.

Sınırlar

- Türkiye Suriye sınırı, Fransızlarla imzalanan Ankara Antlaşması'na göre kabul ediliyor.
- Irak sınırı: Musul üzerinde antlaşma sağlanamadığı için bu konuda İngiltere ve Türk Hükümeti kendi aralarında görüşüp anlaşacaklardı.
- Türk-Yunan sınırı Mudanya Ateşkes Antlaşması'nda belirlenen şekliyle kabul edilmiştir. Meriç Nehri'nin batısındaki Karaağaç istasyonu Yunanistan'ın Batı Anadolu'da yaptığı tahribata karşılık alınacak savaş tazminatına karşılık elde edilmiştir. Ayrıca Gökçeada ile Bozcaada bizde, diğer Ege adaları Yunanistan'da kaldı. Yunanistan, Türk sınırına yakın olan adalarda asker bulundurmuyacaktı.

• **Kapitülasyonlar:** Tamamen kaldırıldı. (En büyük siyasi başarı)

• **Azınlıklar:** Tüm azınlıklar Türk uyruklu kabul edilerek hiçbir şekilde ayrıcalık tanınmayacaktı. Batı Trakya'daki Türklerle İstanbul'daki Rumlar dışında Anadolu ve Doğu Trakya'daki Rumlar ve Yunanistan'daki Türkler mübadele edileceklerdi.

• **Savaş Tazminatları:** I.Dünya Savaşı nedeniyle istenen savaş giderlerinden kurtulunmuştur.

• **Devlet Borçları:** Osmanlı borçları, Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılan devletlere bölüldü. Türklere düşen bölüm taksitlendirme ile kâğıt paraya göre ödenecekti. Düyun-u Umumiye de böylece tarihe karışmaktadır.

• **Boğazlar:** Boğazlar, üzerinde en çok tartışılan konudur. Sonunda geçici bir çözüm getirilmiştir. Buna göre askeri olmayan gemi ve uçaklar barış zamanında boğazlardan geçebilecekti. Boğazların her iki yakası askersizleştirilip, geçişi sağlamak amacıyla uluslararası bir kurul oluşturulmasına ve bu düzenlemelerin Milletler Cemiyeti'nin güvencesi altında sürdürülmesi kararı alınmıştır. (Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nde değiştirilmiştir.)

• Musul, Boğazlar ve Hatay, Kıbrıs ve Ege adaları sorunları Lozan'da çözilemeyen sorunlardır.

Önemi:

- I. Dünya Savaşını bitiren son antlaşmadır.
- Türk Devletinin bağımsızlığı bütün dünya devletlerince resmen tanındı.
- Türkiye'de yapılması düşünülen inkılâplar için uygun ortam oluşturuldu.
- İtilaf devletleri bu antlaşmayla Misakı Milli'yi tanımış oldu.
- Sömürge altında yaşayan başka milletlere örnek oldu.

KONU 3: MİLLÎ SINIRLARDAN MİLLÎ EKONOMİYE

İzmir İktisat Kongresi (17 Şubat-4 Mart 1923)

İzmir İktisat Kongresi'nde yeni Türkiye'nin ekonomik sorunları tartışıldı. Bu kritik devrede, ekonomik sorunları düzenlemek için kararlar alan İzmir İktisat Kongresi'nde, savaşımdan yorgun çıkan halka ekonomik yön vermek ve harap olan yurdu kalkındırmak için yapılması gerekenleri tespit etmek amaçlanıyordu. İzmir İktisat Kongresi sonunda; kongreye katılanlar oybirliği ile **Misak-ı İktisadi** kabul ederek, modern ve müreffeh Türkiye için canla başla çalışmaya and içti.

Alınan başlıca kararlar

1. Hammaddesi yurt içinde olan endüstri kollarının kurulması,
2. Özel girişimcilerin desteklenmesi,

3. Yatırımcılara kredi sağlayacak bankaların kurulması,
4. Günlük tüketim mallarına öncelik verilmesi,
5. Önemli kuruluşların ulusallaştırılması,
6. Sanayiye özendirici yasaların çıkarılması, özellikle gümrük tarifelerinin ulusal sanayinin kalkınma gereksinimlerine göre değiştirilmesi.

KONU 4: BAŞKENT ANKARA

Ankara'nın Başkent Olması (13 Ekim 1923)

"Artık yeni Türkiye Devleti'nin başkentini bir kanunla tespit etmek gerekiyordu. Bütün düşünceler, Yeni Türkiye'nin başkenti Anadolu'da ve Ankara şehri olarak seçme lüzumunda birleşiyordu. Bu seçimde, coğrafî durum ve askerî strateji en büyük önemi taşıyordu. Devletin başkentini bir an önce tespit ederek, içten ve dıştan gelen kararsızlıklara bir son vermek şarttı. Gerçekten de, bilindiği üzere, başkent İstanbul olarak kalacağı veya Ankara olacağı konusunda öteden beri içeride ve dışarıda kararsızlıklar görülüyor, basında demeçlere ve tartışmalara rastlanıyordu."

Ankara'nın başkent olmasıyla ilgili tek maddelik kanun tasarısı, İsmet Paşa ve arkadaşları tarafından meclise sunuldu. 13 Ekim 1923 tarihinde kabul edilen kanun ile " Türkiye Devleti'nin başkenti Ankara şehridir." İfadesi Anayasa'ya girdi.

KONU 5: YAŞASIN CUMHURİYET

Cumhuriyetin İlanı (29 Ekim 1923)

Kurtuluş Savaşı yıllarında, değişik yer ve zamanlarda alınan birçok karar ile ileride açıkça saltanatın kaldırılıp yerine, ulusal egemenliğe dayalı bir Cumhuriyet rejiminin kurulacağı belirtilmişti.

23 Nisan 1920'de TBMM'nin açılması ile başlayan Cumhuriyet uygulaması, 1 Kasım 1922'de saltanatın kaldırılması ile rejim değişikliğini açıkça ortaya koydu.

11 Ağustos 1923'te ikinci TBMM çalışmalarına başladı ve inkılâpların gerçekleşmesi için daha çok, görüş birliği içerisinde olan milletvekilleri bir araya gelmiş oldu.

13 Ekim 1923'te anayasaya konan ek bir madde ile Ankara yeni devletin başkenti oldu. Böylece devlet merkezinin İstanbul olacağı yolundaki tartışmalara son verildi. Cumhuriyetin ilanı için de bir adım atılmış oldu. Çünkü yeni başkent, yeni yönetim şekli mesajı veriyordu.

29 Ekim 1923'te TBMM, Cumhuriyet'i ilan etti.

Aynı gün TBMM'nin aldığı bir kararla Gazi Mustafa Kemal, yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı oldu. (**Rejim:** Yönetme, düzenleme biçimi, düzen.)

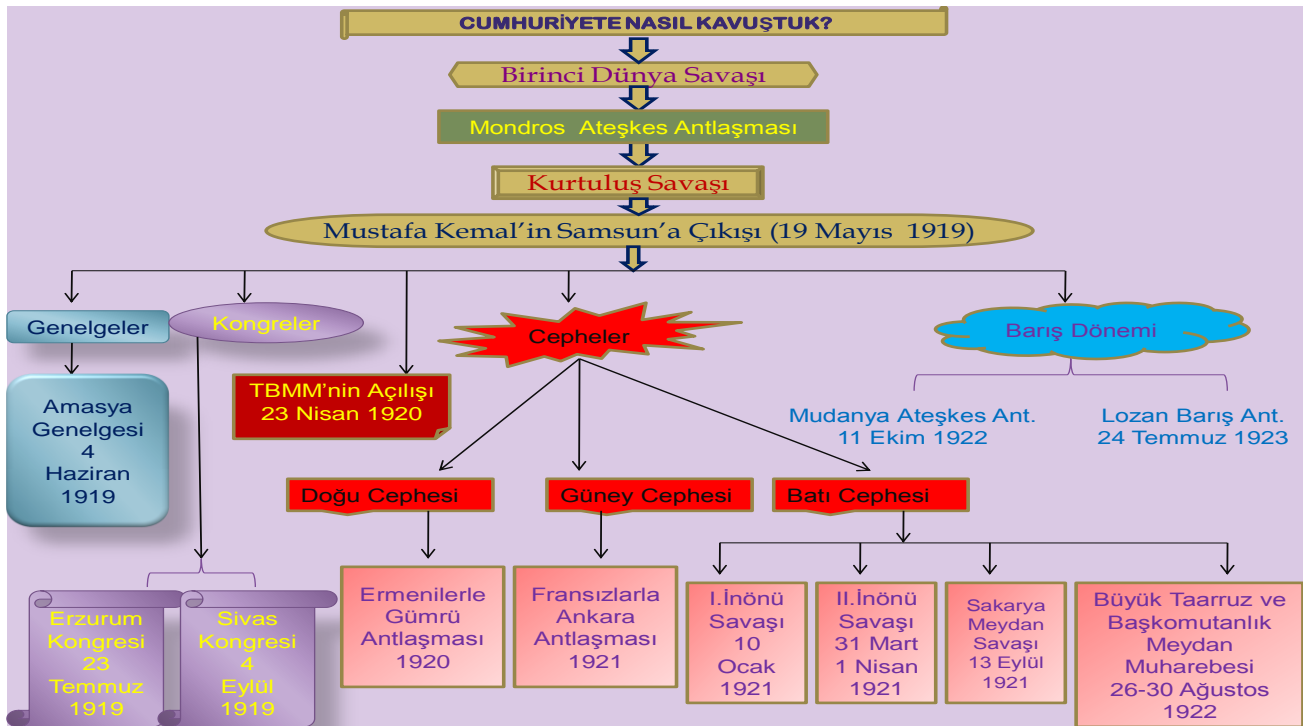
Türk milleti Cumhuriyete kolayca kavuşmamıştır. Bunun için uzun mücadeleler vermiştir. Milli birlik ve beraberlik içerisinde önce bağımsızlığını kazanmıştır.

Soru: Cumhuriyet yönetiminin Türk milletine sağladığı faydalar nelerdir?

Cumhuriyet devlet ve vatandaş ilişkilerini en iyi biçimde düzenlemiştir.

Cumhuriyetle birlikte millet, devlet yönetiminde söz ve karar sahibi olmuştur.

Vatandaşların hak ve hürriyetleri en iyi şekilde düzenlenmiştir.

KONU 6: ÇAĞDAŞ DEVLETE DOĞRU

Halifeliğin Kaldırılması (3 Mart 1924)

Halifelik makamının, zamanla ulusçuluk ilkesine ters düşmesi üzerine, Cumhuriyet'in ilanı ile, hem yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin dış politika ilkelerine, hem de yeni kurulan Cumhuriyet rejimine ters düşen bu makamın kaldırılmasına karar verildi. 1 Kasım 1922'de saltanatın kaldırılmasına rağmen, halifelik kaldırılamadı; çünkü halk bu yeniliğe hazır değildi, iç isyanlar çıkabilirdi. Saltanatın kaldırılmasından sonra 18 Kasım 1922'de Abdülmecit Efendi, TBMM tarafından, Halife olarak atandı. Saltanatın kaldırılmasına rağmen, eski rejim yanlıları, bazı milletvekilleri, ordu komutanları halife Abdülmecid Efendi'nin çevresinde toplanmaya başladı.

Halifeliğin kaldırılması, laik yönetime geçişte önemli bir adım olmuştur. Böylece Türkiye Cumhuriyeti aklın ve bilimin esas alındığı laik bir toplum yapısına kavuştu. Ülkede iki başlı yönetim sona ermiştir.

TBMM, 3 Mart 1924'te aldığı kararla; Halifeliğin kaldırıldığını, gelecekte halifelik ve saltanat iddialarında bulunmamaları için, Osmanlı ailesi üyelerinin yurt dışına çıkarılmalarını, Şer'iyye ve Evkaf Vekâleti'nin kaldırıldığını, kabul etti.

Tevhid-i Tedrisat(Öğretim Birliği Kanunu) ve Medreselerin Kaldırılması:(3 Mart 1924)

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde çok farklı okullar vardı:

- ❖ Mahalle mektepleri
- ❖ Medreseler
- ❖ Tanzimat ve Meşrutiyet döneminde batılı tarzda açılan okullar
- ❖ Azınlık okulları
- ❖ Yabancı okullar

Sonuçları:

1. Öğretim birliği sağlanarak TC. Sınırları içindeki bütün okullar Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlandı.
2. Eğitimin laikleşmesi alanında önemli bir adım atıldı.
3. Medreseler kapatılarak eğitimde laikleşme gerçekleştirildi.
4. Çağdaş eğitim öğretim kurumları açıldı.
5. Yabancı ve azınlık okullarının dini ve siyasi amaçlı öğretimi durdurularak, zararlı faaliyetleri engellendi.

Not: Atatürk'e göre eğitim sistemi milli ve çağdaş olmalıdır.

Milli Eğitimde Gözetilecek Esaslar:

- Öğretimde birlik sağlanması(MEB)
- Eğitimde kız erkek çocuklarına eşitlik sağlanması(Karma eğitim)
- Eğitimin yaygınlaştırılması ve kolaylaştırılması,
- İlköğretimin zorunlu ve ücretsiz olması,
- Öğretimde teori ve uygulamanın birlikte verilmesi, eğitimin uygulamalı yapılması.
- Öğretim programlarının çağın gereklerine uygun ve sosyal hayatın ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenmesi,
- Eğitim programlarının milli, bilimsel ve çağdaş olması,
- Eğitim ve öğretimde disiplin sağlanması,
- Yetenekli öğretmenlerin yetiştirilmesi ve öğretmenlik mesleğinin çekici hale getirilmesi.

3 Mart 1924'de çıkarılan diğer kanunlar:

- ❖ Şer'î ve Evkaf vekâleti kaldırılmıştır. Yerine, din konusunda halkı aydınlatmak ve din ile olan işleri yürütmek için Diyanet İşleri Başkanlığı; vakıf mallarını korumak, yaşatmak ve işletmek için Vakıflar Genel Müdürlüğü kurulmuştur.
- ❖ Ayrıca Erkan-ı Harbiye Vekâleti kaldırılarak, Genel Kurmay Başkanlığı kurulmuştur.

KONU 7: ÇOK PARTİLİ DEMOKRATİK HAYAT

Cumhuriyet Halk Fırkası:

1. İlk TBMM'de siyasi parti yoktu. Çok çeşitli görüş, düşünce ve meslekten olan milletvekilleri ülkenin kurtarılmasını her şeyin üzerinde tutuyorlardı. Bu nedenle herhangi bir fikir çatışmasına pek rastlanmıyordu. Ancak zaman geçtikçe mecliste çeşitli gruplaşmalar oluştu. M. Kemal Paşa'ya karşı olan gruplar da ortaya çıktı.

2. Bu gelişmeler üzerine M. Kemal Paşa kendi görüş ve düşüncelerine yakın arkadaşları ile birlikte Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu'nu kurdu.

3. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu 9 Eylül 1923 tarihinde 'Halk Fırkası' Cumhuriyetin ilanından sonra ' Cumhuriyet Halk Fırkası ' adını aldı. Böylece Cumhuriyet Döneminin ilk siyasi partisi kurulmuş oldu.

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası:

- 17 Kasım 1924 tarihinde **Kazım Karabekir'in** başkanlığında kuruldu. Parti üyeleri Cumhuriyet yönetimini ve demokrasiyi benimsediklerini ve dini inançlara saygılı olduklarını açıkladı. Cumhuriyet Halk Fırkası'ndan farklı olarak ekonomide devletçilik yerine liberalizmi savundu. Parti kurulduktan kısa bir süre sonra Cumhuriyete ve inkılâplara karşı olanlar ile halifeliğin tekrar getirilmesini isteyenler bu partide toplanmaya başladı. Bunun üzerine parti hükümet tarafından kapatıldı.
- Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, Cumhuriyet Halk Fırkası'na karşı kurulan ilk muhalefet partisidir.
- Cumhuriyet tarihinde ilk kapatılan parti Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'dır.

Serbest Cumhuriyet Fırkası:

Atatürk'ün isteği üzerine Fethi Bey'in başkanlığında 12 Ağustos 1930'da kuruldu.

Mustafa Kemal'in yeniden parti kurulmasını istemesinin sebepleri:

1. Yeni görüş ve düşüncelerin ortaya çıkmasına imkân sağlamak;
2. Cumhuriyet Halk Fırkası'nın çalışmalarının denetlenmesini sağlamak;
3. Ülkede çok partili hayata geçilmesini sağlayarak tam anlamıyla demokratik rejime geçmek.

Not: Ülkede demokrasinin gelişmesi için kurulan parti kısa sürede amacından uzaklaştı. Cumhuriyet ve Laiklik karşıtı olanlar parti içinde toplandı. Beklenmedik gelişmeler üzerine, Fethi Bey kendi kurduğu partisini kapattı.

Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kapatılmasıyla birlikte Atatürk döneminde çok partili siyasi hayata geçiş denemeleri sona erdi.

KONU 8: ÇAĞDAŞ UYGARLIĞA DOĞRU ADIMLAR

Kıyafette değişiklik: Şapka İnkılâbı, Atatürk'ün Kastamonu gezisi ile başladı. 25 Kasım 1925'te Şapka Kanunu mecliste kabul edildi.

1934'te çıkarılan bir kanunla din adamlarının ibadethaneler dışında dini kıyafetle dolaşmaları yasaklandı. Ancak, tüm dinlerden dini görevlilerin en yetkili kişileri bu yasağın dışında tutuldu.

Not: Mustafa Kemal milli değerlere bağlı çağdaş bir ulus oluşturmak istemektedir. Mustafa Kemal yapacağı bir yeniliği halka önceden anlatmaktadır. Bunun için sık sık yurt gezilerine çıkmış, halka konuşmalar yapmış, gazete ve dergilere demeçler vermiştir. (**Demeç:** Yetkili bir kimsenin bir konuda yayın organlarına yaptığı açıklama, beyanat.)

Takvim, saat ve ölçülerde değişiklik:

- 26 Aralık 1925'te Hicri ve Rumi takvim yerine Miladi takvim kabul edildi. 1 Ocak 1926 tarihinden itibaren miladi takvim kullanılmaya başlandı.

- 20 Mayıs 1928 tarihinde TBMM'de kabul edilen kanunla uluslar arası rakamlar kullanılmaya başlandı.

- Güneşin doğuş ve batışına göre kullanılan alaturka saat yerine milletlerarası saat sistemi kabul edildi.
- Hafta sonu tatili Cumartesi öğleden sonra ve Pazar günü olarak düzenlendi.
- Ağırlık ölçülerinde okka yerine kilo; uzunluk ölçülerinde karış, endaze, kulaç, arşın yerine metre kullanılmaya başlandı. (26 Mart 1931)

1. Tekke ve zaviyelerin kapatılması:

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine doğru her alanda başlayan bozulma tekke ve zaviyelerde de görülmeye başlandı. Tekke ve zaviyeler siyasi çalışmalar içerisine girmeye ve bazıları da halkın dini duygularını kullanarak çıkar elde etmeye başladılar.

30 Kasım 1925 tarihinde çıkarılan bir kanunla tekke, zaviye ve türbeler kapatıldı. Böylece, Türk toplumunun **çağdaşlaşması** ve **laikleşmesi** yolunda önemli bir adım atılmış oldu. Ayrıca aynı kanunla şeyh, derviş, baba, dede gibi unvanların kaldırılması toplumda eşitliği, birlik ve beraberliği sağlamada oldukça önemli bir gelişme olmuştur.

KONU 9: HUKUK VE AİLE-YENİ TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN YOL HARİTASI

1921 Anayasası:

- . En önemli özelliği, egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğunu belirtmesidir.
- . Savaş sırasında kararların daha hızlı alınabilmesi ve uygulanabilmesi için yasama, yürütme ve yargı yetkileri TBMM'ye verilmiştir.

Not: 1921 Anayasası'nda devletin yönetim biçimi ile ilgili herhangi bir madde bulunmuyordu. Cumhuriyetin ilanından sonra anayasaya "Türkiye Devleti bir cumhuriyettir." Maddesi eklenmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra 1924 Anayasası kabul edildi.

1924 Anayasası Cumhuriyet tarihinin en uzun süre yürürlükte kalan anayasasıdır. Bu anayasadan sonra Türkiye'deki yeni koşullar doğrultusunda 1961 ve 1982 anayasaları hazırlandı.

Anayasa: Bir devletin dayandığı temel esasları içeren ve yönetim biçimini gösteren temel yasadır. Hiçbir kanun anayasaya aykırı olamaz. Anayasa'da devletin yönetim biçimi belirtilir. Ayrıca yasama, yürütme ve yargı ile ilgili düzenlemeler yer alır. Vatandaşların temel hak ve ödevleri anayasada belirtilir. Devletin işleyişi ile ilgili hükümler anayasada yer alır.

Medeni Kanun'un Kabulü

- ✓ Medeni Kanun, toplumdaki kişi, aile, miras, eşya hukuku ile ilgili ilişkileri düzenleyen kanundur.
- ✓ Osmanlı Devleti'nde medeni kanun, İslam Hukuku ilkelerine göre düzenlenmiş **MECELLE**'dir.

Medeni Kanunun kabul Edilmesinin Sebepleri:

- 1- Her alanda çağdaşlaşma ve batılılaşma hedeflendiği için medeni hukuk alanında da çağdaşlaşmanın gerekli olması,
- 2- Türkiye Devleti laikliği gerçekleştirmek istediği için dini hukuk kurallarına dayanan Mecelle'yi kabul etmemesi
- 3- Toplumun temeli olan ailenin kuruluşu ve işleyişini düzenleyen hukuk kurallarına ihtiyaç olması ve Mecelle'nin bu konularda yetersiz kalması.

- **Türk Medeni Kanunu'nun Kabul Edilmesiyle:**

1-Toplumda kadın erkek arasında sosyal ve ekonomik eşitlik sağlandı,

2-Evlilik, devletin denetimi ve güvencesi altına alındı. Resmi nikâh ve tek eşle evlenme zorunluluğu getirildi,

3-Mirastan pay almada kadın erkek eşitliği sağlandı,

4-Boşanma zorlaştırıldı. Kadınlara da boşanma hakkı tanındı,

5-Ailenin kuruluşu ve işleyişi çağdaş kural ve kanunlara bağlandı.

- İsviçre'den Borçlar Kanunu
- Almanya'dan Ticaret Kanunu
- İtalya'dan Ceza Kanunu alınmıştır.

Not: Hukukçu yetiştirmek üzere 1925 yılında Ankara Hukuk Mektebi açıldı. Okul 1948 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi adını aldı.

KONU 10: REJİM KARŞITI BİR İSYAN

Şeyh Sait Ayaklanması (13 Şubat 1925)

- ✓ İsyân Ergani'nin Piran kasabasında başladı.

İsyanın çıkmasında:

1.Dini taassup içerisinde yaşayan bazı kimselerin, hızla gerçekleştirilmekte olan inkılâp hareketlerini dine karşı hareketler gibi görerek halkı hükümet aleyhine kışkırtmaları.

2.Bu sırada İngiltere ile Türkiye arasında görüşülmekte olan Musul Meselesi sırasında, Türkiye'yi başka sorunlarla uğraştırarak güçsüz bırakmak isteyen İngiltere'nin Doğu illerindeki bazı cahil kitleleri kandırarak kışkırtması.

3.Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nı kuranların hükümete karşı başlattıkları sert muhalefetin rejim karşıtlarını cesaretlendirmesi.

4.Saltanat ve hilafet yanlılarının tepki duymaları etkili oldu.

İsyana karşı:

- ✓ Takrir-i Sükûn Kanunu çıkarıldı,
- ✓ İstiklal Mahkemeleri yeniden kuruldu.

Şeyh Sait İsyanı:

- Cumhuriyet rejimine karşı yapılan ilk isyan hareketidir,
- Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası isyanda rolü olduğu gerekçesiyle kapatılmıştır,
- İlk çok partili hayata geçiş denemesi başarısızlıkla sonuçlanmıştır,
- İngiltere, Türk Hükümeti'nin isyandan dolayı yıpranmasından faydalanarak kendi lehine avantaj sağlamıştır.

KONU 11: KABOTAJ BAYRAMI

- Ülkemizde Cumhuriyetten önce ticaretin çoğunluğu gayrimüslimler tarafından yürütülüyordu. Deniz taşımacılığının çoğu da gayrimüslimlerde idi.
- 1 Temmuz 1926'da Kabotaj Kanunu çıkarılarak Türk kıyılarında deniz taşımacılığı, limanlar arasında gemi işletmeciliği ve taşımacılığı Türk vatandaşlarına ve Türk gemilerine verildi.

KONU 12: MUSTAFA KEMAL'E SUİKAST GİRİŞİMİ (14 HZRN 1926)

- Şeyh Said ayaklanmasının bastırılması ve Terakkiperver Cumhuriyet fırkasının kapatılmasından sonra cumhuriyete karşı olanlar Mustafa Kemal'e bir suikast düzenle meye karar verdiler. Suikast planını Mustafa Kemal Paşanın İzmir'e geleceği gün gerçekleştireceklerdi.
- Bu plan Mustafa Kemal'in İzmir'e yapacağı gezinin bir gün gecikmesi üzerine suikastçıları kaçırarak kayıkcının itirafı ile ortaya çıktı. Suikastçılar silahlarıyla birlikte yakalandılar ve istiklal mahkemesinde gerekli cezaya çarptırıldılar.
- Mustafa Kemal suikast girişimi sonrasında: "Benim naçiz vücudum elbet bir gün toprak olacak, fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır." demiştir.

KONU 13: BİR DEVRİN ANALİZİ: NUTUK

Mustafa Kemal 15 Ekim 1927'de Mecliste 6 gün süren konuşması olan sonradan "Nutuk ya da Söylev" adıyla tarihimizde yerini aldı.

M. Kemal Nutuk'a "1919 senesi Mayısın 19'uncu günü Samsun'a çıktım" sözleriyle başlar; Türk gençliğe seslenişle bitirmiştir.

- M. Kemal Nutukla ülkeyi nasıl kurduklarını ve hedeflerini anlatmıştır.

- Nutuk'u üç aşamaya ayırmıştır:

- 1- Birinci aşama: 19 Mayıs 1919'dan 23 Nisan 1920 TBMM'nin açılışına kadar kısmı,
- 2- İkinci aşama: 23 Nisan 1920'den 29 Ekim 1923 Cumhuriyetin ilanı dönemini
- 3- Üçüncü aşama: 29 Ekim 1923'ten 1927 tarihlerini kapsayan Cumhuriyet dönemini anlatmıştır.

KONU 14: HARF İNKILÂB'INDAN MİLLET MEKTEPLERİ'NE

Yeni harflerin kabulü (1 Kasım 1928):

- Türkler İslam'ı kabul edince eski alfabelerini bırakıp Arap harflerini kullanmaya başladılar. Arapça okuması ve yazması zor bir dildi. Türk insanına uymuyordu.

- Eski Osmanlıcanın okumadaki güçlükleri, okuryazar oranını düşürmüştü. Mustafa Kemal okuma yazmanın yaygınlaştırılması ve çağdaşlaşma için Latin alfabesinin kullanılmasını istiyordu. Bu nedenle 1 Kasım 1928'de Latin alfabesi kabul edildi.

Yeni Türk alfabesini tanıtmak ve okuma yazmayı yaygınlaştırmak amacıyla millet mektepleri açıldı. M. Kemal başöğretmen seçildi.

- Mustafa Kemal okuryazar oranını arttırmak ülkeyi cehaletten kurtarmak için 7'den 70'e herkese okuma öğretmek için Mahalle Mekteplerini kurdu. Buralarda halkın okuma yazma öğrenmesi için çalışmalar yaptırmıştır.

KONU 15: MİLLÎ KÜLTÜRÜMÜZ AYDINLANIYOR

Türk Tarih Kurumunun (TTK) açılması (12 Nisan 1931):

Osmanlı devletinde sadece Selçuklu ve Osmanlı tarihiyle birlikte İslam tarihi okutuluyordu. (Tarih anlayışı üm metçi)

Mustafa Kemal, Türklerin İslamiyet'ten önce de büyük devletler kurduğunu belirtmek Milliyetçilik esasına dayalı Türk Tarih kurumunu kurdu. Amacı Türk tarihini gençlere öğretmek ve Türklerin kökenini araştırılması idi.

Türk Dil Kurumunun (TDK) Açılması (12 Temmuz 1932):

Osmanlıca ağır bir dildi. Mustafa Kemal Türkçeyi yabancı dillerin etkisinden kurtarmak amacıyla Türk dil kurumu nu kurdu. Amaç; Türkçeyi zenginleştirmek ve Türkçeyi diğer dillerin etkisinden kurtararak geliştirmektir.

Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih kurumunun kurulması milliyetçiliğin güçlenmesine yönelik inkılâplardır.

- Atatürk hastalanınca İş Bankası'ndaki payından Türk dil ve Tarih kurumlarına eşit miktarda pay bırakmıştır. Buda M. Kemal'in Türk kültürüne verdiği değeri gösterir.

KONU 16: KUBİLAY OLAYI (MENEMEN OLAYI) 23 ARALIK 1930

Serbest Cumhuriyet Fırkasının kurulmasından cesaret alan bazı rejim düşmanları inkılâplara karşı tepki göstermeye başladı.

Derviş Mehmet adında bir kişi Menemen'de ayaklandı. Halkı etrafına topladı. Bu ayaklanmayı askerleriyle bastırmaya çalışan Asteğmen Kubilay isyancılar tarafından öldürüldü, ilçede sıkıyönetim uygulanarak isyancılar yakalandı ve gerekli cezaya çarptırıldılar

Sonuçları:

- Bu olayla çok partili hayata geçişin Türkiye'de henüz gerçekleştirilemeyeceği anlaşıldı. (Ancak 1946 yılında çok partili hayata geçilebildi.)

KONU 17: BİR CUMHURİYET KENTİ

M. Kemal Ankara'nın Cumhuriyete yakışır bir şehir olması için çabalar harcamıştır. Ankara'da fakülteler Üniversiteler kurulmuştur. 1928 yılında şehrin planlı gelişmesi için yarışma düzenlemiştir. Yarışmayı Alman Mimar Hermann Jansen (Herman Yansen) kazanmıştır. Ankara'nın gelecek 50 yılı düşünülerek 300 bin nüfuslu şehir planı yapmıştır. Ankara'yı bahçelerle yeşilliklerle kaplı bahçe şehir olarak planlamıştır.

KONU 18: ÇAĞDAŞ ÜNİVERSİTE YOLUNDA

Osmanlı zamanında kurulan Darülfünun (İstanbul üniversitesi) çağın gereklerine uygulanması için M. Kemal İsviçreli bilim adamı Malche'den rapor istemiş.

- 1 Kasım 1933'te Mecliste üniversite reformlarını açıklamış bu doğrultuda Darülfünun yerine modern eğitime uygun olan İstanbul Üniversitesi açılmıştır. İstanbul Üniversitesi tıp, hukuk, fen ve edebiyat fakültesi ve sekiz enstitüden oluşmaktaydı. Dışarıdan getirilen öğretim üyeleri ile de modern ve bilimsel eğitim başlatıldı. İstanbul Üniversitesi kendinden sonra açılacak üniversiteler örnek oldu.

KONU 19: DEVLET TOPLUM EL ELE

Milli Mücadelen çıkan halkın sağlık sorunlarını çözmek için 1892'de kurulmuş aşı evleri kaldırılarak **Hıfzıssıhha enstitüsü** kuruldu.

İlk Hıfzıssıhha enstitüsüne sağlık bakanı Refik Saydam'ın adı verildi.

- Verem o önemde yaygın bir hastalıktı. Bu amaçla: 1923'te İzmir Veremle Mücadele Cemiyeti; 15 ağustos 1924'te İstanbul'da Sanatoryum; 1925'te Veremle mücadele için ilk Dispanser; 1927'de İstanbul Veremle Mücadele Cemiyeti; 1930'da "Umumi Hıfzıssıhha Kanunu" çıkarıldı. Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile veremlilerin ihbar edilmesi ve önlem alınması ile ilgili kanundur.

- Behçet hastalığını ilk kez 1937 yılında Hulusi Behçet tanımladığı için hastalık onun adıyla anılır.

- Kurulan diğer kurumlar: Kızılay, Yeşilay, Verem Savaş Dernekleri, Çocuk Esirgeme Kurumu gibi sosyal kuruluşlar kuruldu.

KONU 20: MODERN TARIMIN DOĞUŞU

Tarım milli ekonominin temeli kabul ediliyordu. Bu alanda gelişme sağlamak için köylünün durumunu iyileştirmek gerekiyordu. Bu amaçla yeni kurulan devlet şu tedbirleri aldı.

- *** **Aşar vergisi** kaldırılarak köylünün ekonomik bakımdan rahatlaması sağlandı. (1925)

- Köylüye ucuz kredi vermek amacıyla Ziraat Bankası kuruldu.

- Tarım Kredi Kooperatifleri kurularak kooperatifleşme sağlandı.

- Üretimi artırmak amacıyla tohum ıslah çalışmaları yapıldı.

- Ziraat enstitüsü ve Ziraat fakülteleri açıldı.

* Atatürk Orman Çiftliğinin Kuruluş amacı:

- Örnek çiftlik kurarak çiftçilere örnek olmak.

- Ziraat konusunda uygulamalı eğitim yapmak.

- Ankara Yüksek Ziraat Okuluna gelecek gençlere staj yaptırmak.

- Eğlenme ve dinlenme alanı oluşturmak.

KONU 21: AZ ZAMANDA BÜYÜK İŞLER YAPTIK

Mustafa Kemal Cumhuriyetin 10. Yılında yaptığı konuşmada kısa zamanda ne kadar büyük işler yaptığını Onuncu Yıl Nutku'nda dile getirmiştir. Konuşmasında ülkemizin kısa sürede toparlanıp gelişmekte olduğunu ve ülkemizin hedefinin çağdaş uluslar seviyesine çıkması gerektiğini vurgulamıştır.

KONU 22: SANAT VE SPOR

-Atatürk sanat ve spora çok büyük önem vermiştir. "Hepiniz milletvekili olabilirsiniz, Bakan olabilirsiniz; hatta Cumhurbaşkanı olabilirsiniz, fakat sanatkâr olamazsınız." Sözü ile sanata verdiği önemi vurgulamış. Ülkemizde müzik resim heykel gibi sanat dallarının gelişmesi için elinden gelen çabayı göstermiş. Güzel sanatlarla ilgili okullar açılmasını sağlamıştır.

-"Spor, yalnız beden kabiliyetinin bir üstünlüğü sayılmaz. İdrak ve ahlak da bu işe yardım eder. Zekâ ve kavrayışı kısa olan kuvvetliler, zekâ kavrayışı yerinde olan daha az kuvvetlilerle başa çıkamazlar. Ben sporcunun zeki, çevik ve aynı zamanda ahlaklısını severim." Diyerek spora verdiği önem ve sporcunun nasıl olması gerektiğini vurgulamıştır.

- Cumhuriyet'in ilk yıllarında müzik öğretmeni ve sanatçı yetiştirmeye önem verilmiş, bu amaçla 1924 yılında Ankara'da Musiki Muallim Mektebi açılmıştır. 1934 yılında "Milli Musiki ve Temsil Akademisi" kurulmuş, Milli Musiki Mektebi bu akademiye bağlanmıştır. Musiki Muallim Mektebi, 1937-1938 eğitim-öğretim yılında Gazi Eğitim Enstitüsü'ne bağlanmıştır.

- 1937 yılında Resim ve Heykel Müzesi açılmıştır.

- Türk sporuna yetenekli sporcular ve eğitmenler yetiştirmek için Çapa Muallim Mektebi'nde Beden Eğitimi öğretmenliği kursları açılmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında devlet sporu teşvik etmek için "Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı" 1924 yılında kurulmuştur.

- İlk kez 1928 Paris Olimpiyatlarına Türkiye katılmıştır.

KONU 23:ÇAĞDAŞ TÜRK KADINI

Kadın hakları daha çok 19. Yüzyıldan sonra dünyada yankı bulmaya ve gelişmeye başlamıştır. M. Kemal Kurtuluş Savaşında Mehmetçikle birlikte savaşan Türk kadını her zaman önemsemiş. Çağdaş Türkiye'de kadının erkekle eşit haklara sahip olabilmesi için çalışmıştır. Medeni kanun, Belediye seçimlerine ve milletvekilliği seçimlerine katılabilmesi için çalışmış. Türk kadını çoğu Avrupa kadınından önce seçme seçilme hakkını elde etmiştir.

M. Kemal aşağıdaki sözleri ile Anadolu kadınına verdiği önemi vurgulamıştır: "Dünyada hiçbir milletin kadını, ben Anadolu kadınından fazla çalıştım, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte, Anadolu kadını kadar emek verdim diyemez. Erkeklerden kurduğumuz ordumuzun hayat kaynaklarını kadınlarımız işletmiştir. Çift süren, tarlayı eken, kağnısı ve kucağındaki yavrusu ile yağmur demeyip, kış demeyip cephenin ihtiyaçlarını taşıyan hep onlar, hep o yüce, o fedakâr, o ilahi Anadolu kadını olmuştur. Bundan ötürü hepimiz bu büyük ruhlu ve büyük duygulu kadınlarımızı, şükranla ve minnetle sonsuza kadar aziz ve kutsal bilelim."

Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakları: 1930 yılında kadınlara belediye seçimlerine katılma hakkı, 1933'de muhtarlık seçimlerine katılma hakkı, 1934'de milletvekili seçme ve seçilme hakkı verildi.

Not: Türk kadını seçme seçilme hakkını birçok Avrupa kadınından önce elde etmiştir.

KONU 24: SOYADI KANUNU (21 Haziran 1934)

Osmanlı toplumunda soyadı yoktu. Genellikle insanlar lakapları ve doğduğu yerlere göre çağrılırdı. Bu durum resmi işlerin yürütülme-sinde büyük zorluklar doğuruyordu. Bu karışıklıkları önlemek amacıyla 21 Haziran 1934'de soyadı kanunu çıkarıldı. Mustafa Kemal'e de Atatürk soyadı verildi.

*** Molla, Hoca, Hacı, Hafız vb. gibi unvanlar yasaklandı. Çünkü bu unvanlar halkı sınıflara ayırarak sanki ayrıcalıklı konumuna taşıyordu. Amaç halk arasında eşitliği sağlamaktır.

Soyadı kanunuyla sosyal hayat düzene ve rahatlığa kavuştu.

Siyasi Alanda İnkılaplar	Hukuk Alanında İnkılaplar	Eğitim ve Kültür Alanında İnkılaplar	Toplumsal Alanda İnkılaplar	Ekonomi Alanında İnkılaplar
<ul style="list-style-type: none"> - Saltanatın kaldırılması (1922) - Cumhuriyet'in ilanı (1923) - Halifeliğin kaldırılması (1924) - Çok partili rejim denemeleri 	<ul style="list-style-type: none"> - 1921 ve 1924 Anayasası - Türk Medeni Kanunu (1926) - Türk Ceza Kanunu - Borçlar kanunu - İcra ve İflas kanunu 	<ul style="list-style-type: none"> - Tevhit-i Tedrisat Kanunu (1924) - Harf İnkılabı (1928) -TTK'nın açılması 1931 -TDK'nın açılması 1932 - Üniversitelerin açılması 	<ul style="list-style-type: none"> - Tekke ve Zaviyelerin kapatılması (1925) - Şapka Kanunu (1925) -Miladi takvim ve ulusal saatin kabulü (1925) - Ölçü ve tartılarda değişiklik (1931) - Soyadı Kanunu (1934) - 1930 Kadınlara belediye seçimlerine katılması -1934 kadınların milletvekili seçilebilmesi 	<ul style="list-style-type: none"> - İzmir İktisat Kongresi (1923) - Aşar Vergisinin kaldırılması 1925 -Kabotaj Kanunu 1926 - Teşvik-i Sanayi Kanunu 1926 - 1933 Birinci Kalkınma Planı - 1937 İkinci Kalkınma Planı

ÜNİTE 5: ATATÜRKÇÜLÜK

KONU 1: TÜRK ÇAĞDAŞLAŞMASI: Türk milletinin bugün ve gelecekte tam bağımsızlığa, huzur ve refaha sahip olması, devlet yönetiminin millet egemenliği esasına dayandırılması, aklın ve bilimin öncülüğünde Türk kültürünün çağdaş uygarlık düzeyi üzerine çıkarılması amacıyla temelleri yine Atatürk tarafından belirtilen devlet hayatına, fikir hayatına ve ekonomik hayata, toplumun temel kurumlarına ilişkin gerçekçi düşüncelere ve ilkelere **Atatürkçülük** denir.

Atatürkçülüğün Nitelikleri: Atatürkçülüğü oluşturan ilkeler bir bütündür. Birbirinin devamı ve tamamlayıcısıdır.

- Akıl ve bilime dayanır, milli birlik ve beraberliğe önem verir.
- Yurtta ve dünyada barışın korunmasından yanadır.
- Millete ve insanlığa hizmet etmeyi esas alır.

ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE SİSTEMİ

Atatürkçülük; Türk Devleti'nin ve toplumunun çağdaşlaşması yolundaki genel hedef, amaç ve ilkeleri ortaya koyduğundan, **Atatürkçü düşünce sistemi** olarak da adlandırılmaktadır.

Atatürkçü Düşünce Sisteminin Özellikleri

- ✓ Siyasi, ekonomik, kültürel, adli, askeri vb. alanlarda tam bağımsızlığı sağlamayı hedefler.
- ✓ Milli egemenliğe dayalı güçlü bir devleti öngörür.
- ✓ Milli kültürümüzü aklın ve bilimin yol göstericiliğinde çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkarmayı; çağın ihtiyaçlarına uygun siyasal ve sosyal kurumlar oluşturmayı; demokratik ve laik kurallar içinde Türk milletinin rahat ve mutlu bir yaşam sürmesini hedefler.
- ✓ Milli birlik ve beraberliğin sağlanmasını ve sürdürülmesini hedefler.
- ✓ Türk milletinin ihtiyaçlarından, tarihi gerçeklerinden doğmuş, temelinde Türk tarihi ve kültürü olan milli bir düşünce sistemidir.
- ✓ Dogmalara dayanmaz. Akılcılık ve bilimselliği temel aldığından yeniliklere açık, dinamik bir düşünce sistemidir.
- ✓ Atatürk'ün belirlediği ilkeler, işaret ettiği hedefler ve gerçekleştirdiği inkılaplarla bir bütündür.

KONU 2: ATATÜRK'Ü ETKİLEYEN OLAYLAR ve FİKİRLER

Atatürkçü Düşünce Sisteminin Oluşmasında Etkili Olan Olaylar

- Fransız ihtilali'nden sonra demokrasi, eşitlik, adalet, insan hakları, özgürlük ve milliyetçilik gibi kavramların tüm dünyada yaygınlık kazanmaya başlaması
- Osmanlı Devleti'nin, Avrupa devletlerinin gerisinde kalması ve her alanda Avrupa'ya bağımlı hale gelmesi
- Trablusgarp, Balkan ve I. Dünya Savaşlarının kayıplarla sonuçlanması neticesinde Türk halkının büyük acılar çekmesi
- Avrupa devletlerinin ve azınlıkların, Osmanlı topraklarını bölmeyi amaçlamaları
- Mondros Ateşkesi'nin ardından başlayan işgaller karşısında Osmanlı yönetiminin aciz kalması

KONU 3: HER ŞEY GÜÇLÜ BİR TÜRKİYE İÇİN

Bir ulusun, ulusal hedeflerine ulaşabilmek amacıyla kullanabileceği maddi ve manevi kaynaklarının toplamına **milli güç** denir. Milli güç unsurları şunlardır:

Siyasi Güç

Atatürkçü düşüncede siyasi güç, devletin gücünü millettten alması ve devlet politikalarının millet iradesine göre belirlenmesi esasına dayanır. Atatürk, siyasi gücün zayıflamasının devletin ve demokrasinin geleceğini tehlikeye düşüreceğini söylemiştir.

Ekonomik Güç

Ekonominin toplum hayatında büyük bir rolü bulunmaktadır. Çünkü bir ülkede üretim, dağıtım, tüketim durumlarıyla ilgili faaliyetler ekonominin konusu içinde yer almaktadır.

Atatürk de cumhuriyetin ilk yıllarında, ekonomik yönden zayıf bir milletin güçlü medeniyet kuramayacağını, toplumsal ve siyasal felaketten kurtulamayacağını belirterek, yeni Türk Devleti'nin güçlü bir ekonomiye sahip olması gerektiğini vurgulamıştır.

Siyasi bağımsızlık gibi ekonomik bağımsızlığa da büyük bir önem veren Atatürk bu amaçla, kapitülasyonların kaldırılması ve ülkemizde bulunan yabancılara ait kuruluşların millileştirilmesi politikalarını izlemiştir.

Askeri Güç

Türkiye'nin, coğrafi konumu gereği her türlü iç ve dış tehditlere açık olması güçlü bir orduya sahip olmasını gerektirmektedir. Bu nedenle Atatürk, her dönemde Türk ordusuna ayrı bir önem vermiştir.

I. Dünya Savaşı'nın ardından Osmanlı ordusunun dağıtılması üzerine Milli Mücadele Dönemi'nde düzenli bir ordu kuruldu. Bu ordu sayesinde Kurtuluş Savaşı kazanılarak siyasi ve ekonomik bağımsızlığa ulaşılmıştır.

Sosyokültürel Güç

Bir ülkede eğitimli, kültürlü ve teknik bilgilerle donanmış insanların oluşturduğu güce, sosyokültürel denir. Milli gücün temel ögesi olan insan iyi yetiştirildiğinde siyasi, ekonomik ve askeri güç de değer kazanır.

Sosyokültürel güç; bilim, sanat ve diğer alanlarda gelişmeye yol açar. Bunun bilincinde olan Atatürk, bireyden başlayarak halkı eğitmek ve halkın bilgi düzeyini yükseltmek için çalışmalarda bulunmuştur.

KONU:4 CUMHURİYETLE BİR MİLLETİZ

ATATÜRK İLKELERİ

Türk milletini çağdaş uygarlıklar düzeyinin üzerine çıkarmak için yapılacak çalışmalarda ve yeniliklerde esas alınacak olan ilkelerdir.

CUMHURİYETÇİLİK

Cumhuriyet, halkın kendi kendisini yönetmesi ve devlet içinde karar verecek en yetkili ve son makam olarak milleti kabul etmektedir. Cumhuriyet rejiminde esas, yöneticilerin seçimle iş başına gelmeleridir.

Halkın kendini doğrudan doğruya yönetmesi demek olan demokrasi ise cumhuriyet rejiminin ulaştığı en ideal yönetim biçimidir.

Cumhuriyet yönetiminde millet adına karar verme yetkisi doğrudan millet tarafından seçilmiş olan meclise aittir. Cumhuriyetçilik; demokrasi ve cumhuriyet rejiminin korunması, geliştirilmesi ve benimsenmesi için yapılan tüm çalışmalardır.

UYARI:Cumhuriyetçilik İlkesi Doğrultusunda Yapılan İnkılaplar

- ▶ TBMM'nin açılması
- ▶ 1921 ve 1924 Anayasalarının yapılması
- ▶ Saltanatın kaldırılması
- ▶ Cumhuriyetin ilan edilmesi
- ▶ Siyasal partilerin kurulması
- ▶ Ordunun siyasetten ayrılması
- ▶ Kadınlara seçme ve seçilme haklarının verilmesi

ANAHTAR KELİMELE

- * Ulusal (milli) egemenlik
- * Ulusal irade
- * Seçim
- * Çok partili rejim
- * Seçme ve seçilme hakkı

KONU 5: CUMHURİYETİN VATANDAŞLARIYIZ

- Ülkenin bir hanedan tarafından yönetilmesi uygulamasına son verilmiş, vatandaşlar devlet yönetimine eşit olarak katılma imkanı elde etmişlerdir.
- Temel hak ve özgürlükler devlet güvencesi altına alınmıştır.
- Herkesin kanun önünde eşitliği sağlanmış, kanunları uygulama görevi bağımsız mahkemelere verilmiştir.
- Düşünce özgürlüğü sağlanarak, vatandaşlara huzurlu bir hayat sürme olanağı tanınmıştır.
- Gelişmemize engel olan unsurlar ortadan kaldırılarak, çağdaş uygarlığa ulaşmayı sağlayacak bir ortam oluşturulmuştur.
- 18 yaşını dolduran her Türk vatandaşına seçme ve halk oylamasına katılma hakkı ve sorumluluğu getirmiştir.

KONU 6: NE MUTLU TÜRKÜM DİYENE!

MİLLİYETÇİLİK

Ait olduğu milletin varlığını sürdürmesi ve yüceltilmesi için diğer bireylerle birlikte çalışmaya bu çalışmayı ve bilinci diğer kuşaklara da yansıtmaya milliyetçilik denir.

Milliyetçiliğin en önemli unsuru millettir. Atatürk'e göre milliyetçilik, kendini aynı milletin üyeleri sayan kişilerin, o milleti yüceltme istekleridir. Milliyetçilik bir duygu işidir. Bir insan kökeni ne olursa olsun kendini hangi millete ait hissediyorsa o milletin kimliğini taşıyor demektir. Bu yüzden Atatürk ne mutlu Türk olana değil "Ne mutlu Türküm diyene" demiştir.

Atatürk'ün milliyetçilik ilkesi birleştirici ve bütünleştiricidir. Bu durumu güçlendiren unsurlar, milli eğitim, Misak-ı Milli, dil, tarih, kültür ve gaye birliği, milli kültür, Türklük şuuru ve manevi değerlerdir.

Uyarı: Milliyetçilik ilkesi doğrultusunda,

- * Kapitülasyonların kaldırılması
 - * Kabotaj Kanunu'nun çıkarılması
 - * Türk Tarih Kurumu'nun kurulması
 - * Türk Dil Kurumu'nun kurulması
 - * Yabancı okulların ayrıcalıklarının kaldırılarak Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanması
 - * Yabancı okullarda Türkçe, tarih ve coğrafya derslerinin Türk öğretmenler tarafından okutulması
- gibi inkılaplar ve çalışmalar yapılmıştır.

ANAHTAR KELİMELE

- * Ulusal (milli) benlik
- * Ulusal (milli) bilinç
- * Ulusal (milli) bağımsızlık
- * Ortak dil
- * Ortak kader
- * Din ve ırk birliği şart değildir
- * Ümmet anlayışı yoktur

KONU 7: HALKÇILIK

Bir milleti oluşturan, çeşitli mesleklerin ve toplumsal grupların içinde bulunan insanlara **halk** denir.

Halkçılık, milletin çıkarına ve yararına bir siyaset izlenmesi, halkın kendi kendini yönetmeye alıştırılmasıdır. Halkçılıkta belli bir grup, kişi ya da sınıf üstünlüğü yoktur. Toplumu oluşturan bütün vatandaşlar ülkesine ve devletine karşı hak ve sorumluluklar açısından eşittir. Herkes devlet imkânlarından eşit olarak yararlanma hakkına sahiptir. Herkes seçme ve seçilme hakkına sahiptir. Kanunlar önünde herkes eşittir.

Uyarı: Halkçılık ilkesi doğrultusunda,

- * Cumhuriyetin ilanıyla egemenliğin doğrudan halka verilmesi
- * Hukuk birliğinin gerçekleştirilmesiyle kanunlar karşısında eşitliğin sağlanması
- * Azınlıkların Türk vatandaşı kabul edilerek ayrıcalıklarının sona erdirilmesi ve toplumda eşitliğin sağlanması
- * Soyadı Kanunu'nun yanı sıra çıkarılan bir kanunla "ağa, hacı, hoca, hafız, molla, bey" gibi ayrıcalık belirten unvanların kaldırılması
- * Medeni Kanun'un kabul edilmesiyle sosyal ve ekonomik alanlarda kadın - erkek eşitliğinin sağlanması
- * Sosyal devlet niteliğinin benimsenmesi

gibi inkılaplar ve çalışmalar yapılmıştır.

ANAHTAR KELİMELER

- * Eşitlik
- * Ayrılıkların kaldırılması
- * Dayanışma
- * Topluma hizmet

NOT: Halkçılık ilkesi, hem cumhuriyetçilik hem de milliyetçilik ilkelerinin doğal sonucudur.

KONU 8: TOPLUMDA DEVLET DESTEĞİ

DEVLETÇİLİK

Devletçilik, temel anlamıyla devletin ekonomik hayatın içine girmesidir. Devletçilik bir ekonomi siyasetidir. Atatürk'ün devletçilik anlayışı komünizmden farklıdır.

Atatürk'ün devletçilik anlayışında devlet ekonominin içinde yer almakla birlikte özel teşebbüsün önünde engel değildir. Sermayesi olan vatandaşlar birkaç alan dışında diledikleri biçimde üretime katılabilirler.

Devletçilik ilkesi bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra özel teşebbüs desteklenerek liberal bir ekonomi kurulmak istenmişti, ancak sermaye yetersizliği, makine ve yedek parça sorunu, teknik eleman azlığı gibi nedenlerden dolayı özel teşebbüs başarısız oldu. Bu durumda devlet ekonomik hayata müdahale etmek zorunda kaldı.

1933'ten itibaren I. Beş Yıllık Kalkınma Planı ile devlet ekonomik hayatın içinde yoğun bir şekilde yer almaya başladı. Kısa zamanda devlet eliyle büyük sanayi tesisleri kuruldu. Devlet tarafından dokuma ve şeker fabrikalarının yanında Karabük Demir Çelik Fabrikası gibi dev sanayi tesisleri oluşturuldu.

1939'da II. Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlandı. Ancak II. Dünya Savaşı çıktığından uygulanamadı.

Uyarı: Devletçilik ilkesi doğrultusunda,

* Beş Yıllık Sanayi Planları yapılması ve bu planlar doğrultusunda dokuma, maden, selüloz, seramik ve kimya gibi sanayi kollarında fabrika ve işletmeler kurulması

Sanayi yatırımlarını desteklemek için Sümerbank ve Etibank'ın kurulması

Eğitim, sağlık, kültür ve sanat alanlarında yatırımların yapılması

* Faiz oranlarının ve temel tüketim mallarının fiyatlarının devlet tarafından belirlenmesi

* Devlet bankalarının ve Merkez Bankası'nın kurulması

gibi inkılaplar ve çalışmalar yapılmıştır.

ANAHTAR KELİMELE

- * Ekonomi
- * Karma ekonomi modeli
- * Yatırım
- * KİT. (Kamu İkt. Teşebbüsl.)
- * Kamulaştırma
- * Bankalar

Devletçilik, halkçılık ilkesinin zorunlu bir sonucudur. Ekonomik kalkınmada bölgeler arası farklılıkların giderilmesinde önemli rol oynamıştır.

KONU 9: LAİKLİK

Laiklik, devlet düzeninin ve hukuk kurallarının dine değil, akla ve bilime dayandırılmasıdır. Kısaca din işleri ile devlet işlerinin ayrı yürütülmesidir.

Laiklik ilkesinde temel hedef, inanç özgürlüğü sağlanmasıdır. Herkes istediği inanca sahip olabilir ve bu inancın gereklerini yapabilir.

Atatürk'e göre dine saygı, inanan kişinin haklar saygının bir sonucudur. Atatürk dine karşı olmadığı gibi, gerçek dindara da karşı değildir. O, dinin çıkarlar için kullanılmasına karşı çıkmıştır. Atatürk, "Din lüzumlu bir müessesedir. Dinsiz milletin devamına imkan yoktur. Din vardır, lazımdır. Temeli sağlam bir dinimiz vardır." diyerek dinin hayatımızdaki yerini belirtmiştir.

Uyarı: Laiklik ilkesi doğrultusunda,

- * Saltanatın kaldırılması
- * Halifeliğin kaldırılması
- * Tevhid-i Tedrisat (eğitim - öğretimin birleştirilmesi) Kanunu'nun çıkarılması
- * Tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması
- * İbadet yerleri dışında dinsel kıyafet, sembol ve işaretlerle dolaşılmasının yasaklanması
- * Medeni Kanun'un kabul edilmesi
- * Ekonomi, hukuk, eğitim ve sosyal yaşam gibi her alanda dinden kaynaklanan uygulamalara son verilmesi
- * 1928'de anayasadan, "**Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin dini İslâm'dır.**" maddesinin çıkarılması
- * 1937'de anayasaya Türk Devleti'nin laik olduğu ifadesinin eklenmesi

gibi inkılaplar ve çalışmalar yapılmıştır.

ANAHTAR KELİMELE

- * Din ve devlet işlerini ayrılması
- * Akılcılık ve bilimsellik
- * Din ve vicdan özgürlüğü

KONU 10: HER ALANDA YENİLİK

İNKILAPÇILIK

İnkılap, bir toplumun önemli kurumlarını kısa bir süre içinde değiştirip kendini yenileştirme atılımıdır. Atatürk inkılabı, "Türk milletini son yüzyıllarda geri bırakmış olan müesseseleri yıkarak yerlerine, milletin en yüksek medeni gereklere göre ilerlemesini sağlayacak yeni müesseseler koymuş olmaktadır." şeklinde tanımlamıştır.

İnkılapçılık, Batılılaşma ve çağdaşlaşma yolunda daima ileriye, çağdaş uygarlığa yönelmektir.

Atatürk'ün inkılap anlayışı eskiyi kaldırıp yerine yeni ve güzel olanı koymak olmakla birlikte, milli kültürün geliştirilmesi de Atatürkçülüğün özünü oluşturmaktadır. Atatürk bu konuda, "Biz, batı medeniyetini bir taklitçilik yapalım diye almıyoruz. Onda iyi olarak gördüklerimizi, kendi bünyemize uygun bulduğumuz için dünya medeniyet seviyesi içinde benimsiyoruz." diyerek milli kültürün de geliştirilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir.

Uyarı: Cumhuriyetçilik, milliyetçilik, halkçılık, devletçilik, laiklik ve inkılapçılık olarak bilinen Atatürk ilkeleri, 10 Mayıs 1931'de yapılan Cumhuriyet Halk Fırkası kurultayında Atatürk tarafından açıklanmıştır. Bu ilkeler, Türkiye Cumhuriyeti'ni sonsuza kadar yaşatmayı, Türk milletini yüceltmeyi amaçlayan bir düşüncenin programıdır.

1937 yılında anayasaya eklenen Atatürk ilkeleri, 1961 ve 1982 yıllarında hazırlanan anayasalarda da anlam ve içerik yönüyle yer almıştır.

ANAHTAR KELİMELE

- * Devrim
- * İnkılâp
- * Çağdaşlaşma
- * Değişim
- * Yenilik
- * Dinamik yapı

KONU 11: İNKILAPLARIN TEMEL DAYANAĞI

ATATÜRK İLKELERİNİN AMAÇLARI VE ORTAK ÖZELLİKLERİ

- Kaynağı Türk Milli Kültürüdür.
- Aklın ve bilimin öncülüğünde, Türk milletini çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarmayı hedefler.

Türk toplumunun ihtiyaçlarından doğmuştur.

- Akla ve mantığa uygundur.
- Atatürk tarafından hem sözle hem de uygulama ile belirlenmiştir.
- İlkeler bir bütündür. Birbirlerinden ayrılamazlar.
- Taklitçi değildir, kabul edilmesinde dış baskı ve zorlama yoktur.
- Evrensel ve barışcıldır.

KONU 12: EN BÜYÜK ESER

ATATÜRK İLKE VE İNKILAPLARINI OLUŞTURAN TEMEL ESASLAR

Milli Tarih Bilinci ve Milli Dil

Tarihi olmayan millet köksüz bir ağaca benzer, güçlü bir rüzgar karşısında yıkılır gider. Türk tarihinin, uygarlığın en eski çağlarına kadar uzanması her Türk için onur ve gurur kaynağıdır. Atatürk, tarihte büyük devletler kurmuş, dünya medeniyetine önemli katkılarda bulunmuş Türk milletinin, geçmişten aldığı güçle, çağdaşlaşma yolunda bütün gücünü ortaya koyacağına inanmıştır.

Milli dil, milli birliğin başta gelen unsurlarından biridir. Bu nedenle, milli dilimiz olan Türkçeyi koruyarak, çağın gereklerini karşılayacak şekilde gelişmesine yardımcı olmalıyız. Atatürk bu konu ile ilgili olarak "... Türk milletindenim diyen insanlar her şeyden evvel ve mutlaka Türkçe konuşmalıdır..." demiştir.

Bağımsızlık ve Özgürlük

Tarih boyunca kendi vatanında bağımsız yaşamış olan Türk milleti, başkalarının egemenliği altında yaşamaktansa ölmeyi yeğlemiştir.

Atatürk, "Biz, milli sınırlarımız içinde özgür ve bağımsız yaşamaktan başka bir şey istemiyoruz." diyerek bağımsız ve özgür yaşamaya verdiği önemi göstermiştir.

Vatan ve Millet Sevgisi

Atatürkçülüğün en önemli unsurlarından biri de vatan ve millet sevgisidir. Atatürk'ün, "Yurt toprağı! Her şey sana feda olsun. Kutlu olan sensin. Hepimiz senin için fedaiyiz." ve "Ne mutlu Türk'üm diyene!" sözleri vatanına ve milletine karşı beslediği hayranlık ve şükran duygularını ifade etmektedir.

Türk Milletini Çağdaş Uygarlık Düzeyinin Üzerine Çıkarma Hedefi

Atatürk'ün önderliğinde gerçekleştirilen inkılapların büyük bir kısmı çağdaşlaşma ve Batılılaşma hedefini taşımıştır. Bu doğrultuda Türk milleti de çağdaş uygarlık düzeyini yakalamayı hatta daha ileriye gitmeyi hedeflemiştir.

Egemenliğin Millete Ait Olması

Atatürk henüz daha Kurtuluş Savaşı'nın başında alınan, "Milli kuvvetleri etkili, milli iradeyi hakim kılmak esastır." kararı ile egemenliğin millete ait olduğunu vurgulamıştır. TBMM'nin açılması, saltanatın kaldırılması ve cumhuriyeti ilanı gibi inkılaplarla egemenlik hakkı kesin olarak millete verilmiştir.

Milli Birlik ve Beraberlik, Ülke Bütünlüğü

Milli birlik ve beraberlik, milletçe birliği, bir arada yaşamayı ifade eder. Böylece milletin sevgi ve saygı ile birbirine bağlanmasını, ortak ideallere yönelik olarak varlığını devam ettirmesini sağlar. Milli birlik ve beraberlik aynı zamanda ülke bütünlüğünün korunmasını gerektirir. Atatürk'ün milliyetçilik anlayışı, Türk milletinin birlik ve beraberlik içinde yaşamasını, hiçbir bölücü unsura yer vermemesini gerektirir.

Milli Kültürün Geliştirilmesi

Yabancı kültürlerin benimsenmesi milli varlığımızı tehlikeye düşürür, çağdaş uygarlık düzeyini yakalamamızı engeller. Atatürk, Batı'nın tekniğinden ve biliminden yararlanırken milli kültürümüzü de korumamız gerektiğini belirtmiştir.

ÜNİTE 6: ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK

DIŞ POLİTİKASI VE ATATÜRK'ÜN ÖLÜMÜ

KONU 1: TÜRK DIŞ POLİTİKASI

Dış Politika Esasları

Atatürk, yeni Türk Devleti'nin kurucusu olarak söz ve düşünceleri ile dış politikaya yön vermiştir. Atatürk'ün sözleri ışığında dış politika esasları şu şekilde sıralanabilir:

Barışçıdır: "Yurtta barış, dünyada barış."

Bağımsızdır: "Devlet için bağımsızlık kelimesinin karşılığı hayattır. Bağımsızlığı olmayan bir devlet gerçek manada bir devlet değildir."

Gerçekçidir: "Efendiler, büyük hayaller peşinde koşan, yapamayacağımız şeyleri yapar gibi görünen sahtekâr insanlardan değiliz."

Hukuka Bağlıdır: "Dış siyasetimizde başka bir devletin hukukuna tecavüz yoktur."

Milli Güce Bağlıdır: "Dış siyaset bir toplumun iç bünyesi ile sıkı şekilde ilgilidir. Çünkü iç bünyeye dayanmayan dış siyasetler daima mahkum kalır."

Yabancı Okullar Türkiye'ye Bağlanıyor

Atatürk I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı yıllarında yabancı okulların zararlı faaliyetlerini yakından görmüştü. Bu yüzden Türkiye'nin girişimleri sonucunda Lozan Barış Antlaşmasında yabancı okullara Türk hukuk kurallarına uyma zorunluluğu getirilmişti.

Türk Hükümeti, 1925-1926 öğretim yılında bu okulların çalışma şartlarını yeniden düzenledi.

Buna göre,

- Yabancı okullarda Türkçe, tarih ve coğrafya dersleri Türk öğretmenler tarafından Türkçe okutulacaktı.
- Yabancı okullar Türk müfettişler tarafından denetlenecekti.

Yabancı okulların devlet denetimine alınması,

- Türkiye'nin bütünlüğüne, Türk kültürüne aykırı eğitimin önlenmesine
- Toplumda kültür çatışmalarına neden olan farklılıklara son verilmesine

ortam hazırlamıştır.

Musul Hangi Devletin Olacak?

- ❖ Türkiye, Lozan Barış Konferansı'nda Musul'un Türklerin çoğunlukta oldukları bir yer olduğunu belgeleyerek bölgenin sınırları içinde yer alması gerektiğini belirtti. Ancak Musul'daki petrol yataklarının değerini bilen İngiltere bu bölgenin kendi sömürgesi Irak'a ait olduğu fikrinde direndi.
- ❖ Taraflar bu konuda bir türlü anlaşamayınca Musul'un geleceğinin Lozan Barış Konferansı'ndan sonra Türkiye ile İngiltere arasında dokuz aylık bir sürede yapılacak görüşmelerle çözülmesine karar verdiler. Görüşmelerden sonuç alınamaması durumunda Milletler Cemiyeti'ne başvurulacaktı.
- ❖ Musul sorunuyla ilgili görüşmeler, 19 Mayıs 1924'te İstanbul'da başladı. Ancak taraflar Lozan Barış Konferansı'ndaki tutumlarını sürdürdükleri için ilerleme sağlanamadı. İkili görüşmeler

sonucu çözülemeyen Musul meselesi Milletler Cemiyeti'ne götürüldü. Türkiye'nin henüz daha üyesi olmadığı Milletler Cemiyeti İngiltere'nin etkisiyle Musul'un Irak'a katılması gerektiğini belirtti.

- ❖ Türkiye, Milletler Cemiyeti'nin kararını kabul etmedi. Sorunu çözebilmek için askeri hareket düzenlemeyi kararlaştırdı. Ancak bu sırada çıkan Şeyh Sait İsyanı Türkiye Cumhuriyeti'nin askeri hareketini engelledi.
- ❖ Yeni bir savaş çıkmasını istemeyen Türkiye, Milletler Cemiyeti'nin kararına uyarak İngiltere ile Ankara Antlaşması'nı imzaladı.

■ Ankara Antlaşması ile

- ➔ Musul, İngiltere'nin mandası altındaki Irak'a bırakıldı.
- ➔ Irak'ın petrol gelirlerinden % 10'luk bir pay 25 yıl süreyle Türkiye'ye verilecekti.

Yunanistan İle Nüfus Mübadelesi

- ⌚ Lozan Barış Antlaşmasında Türkiye'deki Rumlarla Yunanistan'daki Türklerin mübadele edilmesi kararlaştırıldı. İstanbul'daki Rumlar ile Batı Trakya'daki Türkler bu değişimin dışında tutulmuşlardı.
- ⌚ 1923 yılında Türk ve Yunan temsilcilerden oluşan bir komisyon mübadele konusunu görüşmek üzere çalışmalara başladı. Yunanistan, İstanbul'da daha fazla Rum nüfusunun kalmasını sağlamak istiyordu. Bunun için yerleşim tarihine bakılmaksızın İstanbul'daki bütün Rumların mübadele dışında bırakılmasını önerdi. Bu öneri taraflar arasında anlaşmazlık yaşanmasına neden oldu.
- ⌚ Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün dostluk girişimleri ve Balkanlarda bir ittifak sistemi kurma çabaları sorunun çözülmesine yardımcı oldu. 10 Haziran 1930 tarihinde yapılan antlaşma ile yerleşme tarihine bakılmaksızın İstanbul Rumları ile Batı Trakya Türkleri yerleşik sayıldı.

Nüfus mübadelesi sorununun çözülmesi

- ➔ Türkiye ile Yunanistan arasında karşılıklı iyi ilişkiler kurulmasına
- ➔ Balkan Antantı'nın yapılmasına

ortam hazırlamıştır.

Boğazlarda Söz Türkiye'nin

- ⌚ 1930'lu yıllardan itibaren bazı devletlerin silahlanma yarışına girmesi ve dünya barışını tehdit eden gelişmeler karşısında Milletler Cemiyeti'nin yetersiz kalması, silahtan arındırılmış boğazların güvenliğini tehlikeye düşürdü.
- ⌚ Türkiye yeni bir dünya savaşının belirtilerinin ortaya çıktığı bu dönemde kendi güvenliği için Boğazları silahlandırmayı ve Boğazların yönetimini üstlenmeyi istiyordu. Bu amaçla Lozan Antlaşmasını imzalayan devletlere başvurdu.
- ⌚ Türkiye'nin isteğiyle İsviçre'nin Montreux (Montrö) şehrinde bir konferans toplandı. Bu konferansa Türkiye, İngiltere, Fransa, Sovyet Birliği, Japonya, Yunanistan ve Yugoslavya devletleri katıldı. Konferans sonunda Montrö Boğazlar Sözleşmesi imzalandı.

Montrö Sözleşmesi'nin Önemli Maddeleri

- ⌚ Lozan Antlaşmasında kurulan Boğazlar Komisyonu kaldırılarak bütün yetkileri Türkiye Cumhuriyeti'ne devredilecektir.
- ⌚ Boğazların savunması Türkiye'ye bırakılacak, Türkiye boğazların her iki yakasında asker bulundurabilecektir.
- ⌚ Ticaret gemilerinin her iki yönde boğazlardan geçişi serbest olacaktır.

- ☉ Savaş gemilerinin geçişi ise zaman ve ağırlık bakımından sınırlandırılacaktır.
- ☉ Türkiye savaşa girer veya bir savaş tehlikesi ile karşılaşursa Boğazları istediği gibi açıp kapatabilecektir.

Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin Sonuçları

- ☉ Türk Devleti'nin egemenlik haklarını sınırlayıcı hükümler kaldırılmıştır.
- ☉ Türkiye'nin sınır güvenliği artmıştır.
- ☉ Türkiye'nin uluslararası alanda önemi ve saygınlığı artmıştır.

Türkiye Milletler Cemiyetinde

- Türkiye Lozan Antlaşması'ndan sonra dış politikada barışçı bir tutum içine girmişti. Bu doğrultuda komşularıyla iyi ilişkiler kurmuş, savaşı hukuken yasaklayan Briand-Kellog Paketi'ni imzalamıştı. Türkiye'nin bu çabaları Milletler Cemiyeti'nin dikkatini çekti.
- Milletler Cemiyeti, barışçı bir dış politika izleyen Türkiye'yi bünyesine dâhil etmek istedi. Ancak Türkiye, Cemiyetin Musul sorununda İngiliz yanlısı bir politika izlemesi yüzünden 1932'ye kadar bu isteğe olumlu cevap vermedi.
- 1930'dan sonra milletlerarası işbirliğinin önem kazanması, Milletler Cemiyeti'ne olan ilgiyi artırdı. Atatürk, Türkiye'nin saygınlığının korunması düşüncesiyle, "ancak davet edildiğimiz takdirde" Milletler Cemiyeti'ne üye oldu.

Komşularımızla İş Birliği

Balkan Antantı

- 1933'ten sonra Almanya ve İtalya silahlanarak dünya barışını tehdit etmeye başladılar. Dünya siyasetini yakından takip eden Atatürk bu durumun oluşturacağı tehlikeyi görmüştü.
- Atatürk'e göre bu tehlikeye karşı Balkan devletleri ittifak kurmalıydı. Bu görüşlerini, "Bir Balkan birliği kurmalıyız. Dünyanın ufuklarında kara bulutlar görüyorum. Balkan birliği kurulabilirse bir Avrupa birliğine yol açar. Batı devletlerinin de er geç birleşmesine zorunluluk doğar." sözleriyle dile getirmiştir.
- Atatürk bu görüşleri doğrultusunda girişimlere başladı. Türkiye'nin öncülüğünde Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya bir araya gelerek Balkan Antantı'nı imzaladılar.

Balkan Antantı.

- ☞ Türkiye'nin batı sınırını güvence altına almasına
 - ☞ Batıdaki komşularıyla iyi ilişkiler kurmasına
- katkı sağlamıştır.

Sadabat Paketi

- Türkiye batı sınırını güvence altına aldıktan sonra doğuda İran, Irak ve Afganistan ile Balkan Antantı'na benzer bir ittifak kurmak istedi.
- Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasında Tahran'daki Sadabat Sarayı'nda dörtlü bir pakt oluşturuldu. Sadabat Paketi'ne göre dört devlet; dostluk ilişkilerini devam ettirecek, Milletler Cemiyeti'ne bağlı olacaklar ve birbirlerine saldırmayacaklar. **Sadabat Paketi;**
- ☞ Türkiye'nin doğu ve güney sınırının güvenliğini sağlanmasına
- ☞ Komşularıyla ilişkilerin iyileşmesine ortam hazırlamıştır.

KONU 2:HATAY TÜRKİYE'YE KATILIYOR

- Hatay'ın Türkiye sınırları dışında kalması Kurtuluş Savaşı'nın kazanılması için verilmiş geçici bir tavidir. Lozan Antlaşmasından sonraki süreçte Türkiye, Hatay ile ilgisini sürdürdü. Hatay halkı da Türkiye'deki gelişmeleri yakından izliyordu. Öyle ki Türkiye'deki inkılâp hareketleri hemen Hataylılar tarafından da benimseniyordu.
- Atatürk Hatay'ın sınırlarımızın dışında kalmasını kabullenemiyordu.1923 yılında Adana'ya yaptığı bir gezi sırasında yas tutmanın sembolü siyahlara bürünmüş bir Hatay heyeti ile karşılaşan Atatürk, dayanamamış ve "Kırk asırlık Türk yurdu yabancı elinde bırakılamaz."
- Fransa 1936 yılında Suriye'nin bağımsızlığını tanıma kararı alınca, Türkiye de Hatay'ın bağımsızlığının tanınması amacıyla Milletler Cemiyeti'ne başvurdu.
- Milletler Cemiyeti, Hatay'ın iç işlerinde bağımsız dış işlerinde Suriye'ye bağlı olmasını kararlaştırdı. Ancak Türkiye, Hatay'ın tam bağımsızlığını istediğinden bu karardan memnun olmadı.
- Fransa II. Dünya Savaşı tehlikesinin belirmesi üzerine Doğu Akdeniz'in güvenliği için Türkiye ile Hatay meselesini görüşme kararı aldı.4 Temmuz 1938 tarihinde Türkiye ile Fransa arasında imzalanan dostluk antlaşması ile Hatay'ın bağımsızlığı iki devletin güvencesine alındı.
- Hatay'da 24 Ağustos 1938'de seçimler tamamlandı.2 Eylül 1938'de toplanan Hatay Meclisi "Hatay Cumhuriyeti" adını kabul etti. Hatay Millet Meclisi 23 Haziran 1939'da Türkiye'ye katılma kararı aldı. Hatay, 7 Temmuz 1939'da Türkiye'nin bir vilayeti oldu.

KONU 3: ATATÜRK BİZİMLE

- Atatürk'ün sağlığı 1937 yılından itibaren bozulmaya başladı. Ancak Atatürk karaciğerinde hastalık teşhis edilmesine rağmen eski temposuyla çalışmaya devam etti. O sırada gündemde olan Hatay meselesiyle yakından ilgileniyordu. Bu amaçla 1938 yılında yaptığı Mersin gezisi sağlığının daha da bozulmasına yol açtı.
- Atatürk hastalığının iyice şiddetlenmesi üzerine vasiyetini yazarak kendisine ait İş Bankası hisselerinin gelirinden önemli bir payı Türk Tarih Kurumu ile Türk Dil Kurumu'na bıraktı.
- Atatürk'ün hastalığını duyan Türk halkı, sağlığıyla ilgili haberleri heyecanla takip ediyor, bütün kalbiyle iyileşmesini diliyordu.
- Atatürk, Dolma Bahçe Sarayı'nda 10 Kasım 1938 sabahı saat dokuzu beş geçe aramızdan ayrıldı. Bu kara haberle, yalnız Türk milleti değil bütün dünya yasa büründü.
- 20 Kasım 1938 tarihinde Atatürk'ün naaşı Ankara'ya getirilmiştir. Geçici olarak Etnografya müzesine konulmuştur.
- Atatürk'ün ölümsüz kişiliğine uygun bir Anıtkabir'in inşası için proje yarışma düzenlenmiştir. Emin Onat ve Orhan Arda'nın ortak projeleri tercih edilmiştir. İnşaat 1953 yılında tamamlanmış, Atatürk'ün naaşı 10 Kasım 1953 yılında ebedi istirahatgahına konulmuştur.
- Türk milleti Atatürk'e olan bağlılık ve minnet duygusunu sadece 10 Kasımlarda değil yıl içerisinde kutlanan milli bayramlar, Atatürk konulu sergi, konferans e paneller ile de ifade etmektedir.
- Milletimizin atasına olan sevgisinin en güzel ifadesi cumhuriyeti, Atatürk ilke ve inkılâplarını korumak ve yaşatmak konusundaki kararlılığıdır. Atatürk'ün işaret ettiği yolda uygar devletler düzeyine ulaşmaya çalışan Türkiye bu mücadelesiyle Atatürk'e olan sevgi ve minnet duygularını göstermektedir.

ÜNİTE 7: ATATÜRK'TEN SONRA

TÜRKİYE-II.DÜNYA SAVAŞI VE SONRASI

KONU 1: YİNE BİR DÜNYA SAVAŞI

Atatürk'ün İkinci Dünya Savaşı'na İlişkin Görüşleri:

- Almanya'nın bütün Avrupa'yı işgal edecek ordu kurabileceğini,
- Çıkacak savaşın 1940-1946 yılları arasında olabileceğini,
- ABD'nin savaşa katılacağını,
- Avrupalı devletlerin bencilce davranışlarının yeni felaketlere yol açabileceğini belirtmiştir.
- Atatürk savaş karşısında birlikte hareket edilerek barışın korunmasını savunmuştur. Almanya'nın ırkçı politikalar izlemesinin ve İtalya'nın Habeşistan'ı işgal etmesinin çok tehlikeli sonuçlar doğuracağını vurgulamıştır.
- Atatürk savaş sırasında Türkiye'nin savaşa katılmayarak tarafsız kalmasını ve barış içinde yaşaması gerektiğini belirtmiştir.

Savaş sırasında yapılması gereken işleri şu şekilde özetlemiştir:

- Komşu devletler başta olmak üzere yabancı devletlerle yapılan antlaşmaları güçlendirmek.
- Ekonomik açıdan güçlü olmak.

II. DÜNYA SAVAŞI

İkinci Dünya Savaşı'nın Sebepleri:

- Birinci Dünya Savaşı'nı mağlup olarak bitiren devletlerle ağır şartlar taşıyan antlaşmalar yapılması,
- Almanya'nın Versay Antlaşması'nı uygulamak istememesi,
- Almanya'nın Versay antlaşmasındaki olumsuz durumdan kurtulmak için sanayisini yeniden güçlendirerek hammadde arayışına girmesi
- İtalya ve Almanya'nın yeni yerler almak istemeleri,
- Almanya'nın Versay Antlaşması'na göre askersiz olması gereken Ren Bölgesi'ne asker çıkarması,
- Japonya'nın Avrupa devletlerini Asya'dan çıkarmak istemesi,

Not: 1.Dünya Savaşı'nın ardından bir daha böyle savaşların çıkmaması için Milletler Cemiyeti kurulmuştu. Milletler Cemiyeti kısa zamanda büyük devletlerin çıkarlarını koruyan bir kuruluş haline geldi. Bundan dolayı da İkinci Dünya Savaşı'nın çıkmasına engel olamadı.

I.dünya Savaşı'nın sonuçları, II. Dünya Savaşı'nın nedenleri olmuştur.

Üçlü Mihver: Almanya, İtalya, Japonya

Müttefik Devletler(Bağlaşık): İngiltere, Fransa, Rusya(SSCB) , ABD

Savaşın Gelişimi:

- Savaş Almanların Polonya'yı işgaliyle başladı.
- Almanya; Danimarka, Norveç, Hollanda, Belçika ve Fransa'yı ele geçirdi. Balkanlar'da da Macaristan, Romanya, Bulgaristan, Yugoslavya ve Yunanistan'ı işgal etti.
- A.B.D.'nin Normandiya Çıkarması ve SSCB ordularının Alman ordularının çekilmesini sağlaması sonucu Almanya yenildi.
- Japonya'nın Pearl Harbour Limanı'na saldırması ile ABD Japonya'ya savaş açtı. ABD'nin savaşa girmesiyle dengeler değişti. Her cephede yenilmeye başlayan Almanya ve İtalya 1945'te barış istemek zorunda kaldı. Hitler intihar etti. Mussolini İtalyan halkı tarafından öldürüldü.
- Japonya bir süre daha savaşı sürdürdü. Ancak, Amerika'nın 6 Ağustos 1945'te Hiroşima'ya, 9 Ağustos'ta da Nagazaki'ye attığı atom bombaları, bu şehirleri yerle bir etti. Binlerce insan öldü. Bunun üzerine Japonya da kayıtsız şartsız teslim oldu.

Dünya Savaşında Türkiye'nin Tutumu:

- İkinci Dünya Savaşı döneminde Türkiye, jeopolitik öneminden dolayı iki blok tarafından da savaşa çekilmek istenmiş, ancak dış politikada barışçı bir politika izleyerek savaşın sonlarına kadar savaşa katılmamış ve tarafsızlığını korumuştur. Bu arada her iki blokla da diplomatik ilişkilerini kesmemiştir.
- Türkiye savaşa girmemesine rağmen savaşın ekonomik, toplumsal ve siyasal alanda getirdiği olumsuzlukları yaşamıştır.
- Türkiye Akdeniz'in güvenliği için İngiltere ve Fransa ile anlaşma imzaladı. İtalya, Almanya ve Sovyet Rusya bu durumdan memnun olmadı.
- Balkanlarda Almanların saldırganlaşması üzerine Sovyet Rusya ile 1941'de saldırmazlık antlaşması yapıldı.
- İngiltere ve Fransa'nın, Türkiye'nin savaşa girmesi konusundaki baskıları üzerine Almanya Türkiye'ye saldırmayacağına dair garanti verdi. 1941 yılında ilk kez Almanya ile saldırmazlık antlaşması yapıldı.
- 23 Şubat 1945'te Türkiye isteklerinin yerine getirilmesi üzerine formalite olarak savaşa girdi. Türkiye Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etti, ancak savaş zaten bitmek üzere idi. Bu durum Türkiye'ye BM kapısını açmıştır.

Yalta Konferansı:

- Yalta Konferansı, 4 - 11 Şubat 1945'te Roosevelt, Churchill ve Stalin'i Livadiya'da bir araya getiren konferanstır. Birleşmiş Milletler örgütünün kurulacağı, San Francisco'da bir konferansın toplanacağına ilişkin bildiriyle, burada belirlenmiştir.
- Konferanstan sonra İngiliz büyükelçisi alınan kararları bildirip Türkiye kurulacak BM'ye katılmak istiyorsa Almanya'ya savaş ilan etmesi gerektiği bildirildi.

Türkiye Açısından İkinci Dünya Savaşı'nın Sonuçları:

- Türkiye izlediği taktik sayesinde savaştan en az zararla çıkmayı başardı. Türkiye gerek Müttefik gerekse Mihver Devletlerden gelen baskılara karşı koyarak tarafsızlığını korumuştur.
- Türkiye izlediği siyasetle milli bağımsızlığından taviz vermeyeceğini ispatlamıştır.
- Türkiye, sonu belli olmayan maceralara girerek toprak büyütme meraklısı olmadığını göstermiştir.
- Savaş sonunda Türkiye, Müttefik Devletlerin yanında yer aldığı için Birleşmiş Milletler Bildirisi'ne imza atarak örgütün üyesi olmuştur. Kore'ye asker göndererek de 1952 yılında NATO'ya üye olarak savaş sonrası oluşan yenedünya düzeninde yerini almıştır.

Savaş sırasında ülkemizde alınan tedbirler:

- 1-Bütün illerde hava saldırılarına karşı karartma uygulaması başlatıldı.
- 2-Almanların işgal tehlikesine karşı sivil savunma önlemleri alındı.
- 3-Tahıl stoklarına el konuldu. Ekmek karnesi uygulaması başlatıldı. Buğday unundan pasta ve benzeri ürünlerin yapılması yasaklandı.
- 4-İstanbul'da özel otomobillerin trafiğe çıkması yasaklandı. Daha sonra yasağa ticari araçlar da eklendi.
- 5-Savaş şartlarının getirdiği ekonomik sıkıntıları aşmak için yeni vergiler kondu.
- 6-Tifo ve kolera gibi bazı salgın hastalıklar baş gösterdi.
- 7-Radyo yayınlarında kesinti yapıldı.
- 8- Bazı bölgelerde gece 11'den sonra sokağa çıkma yasağı getirildi.
- 9-Karadeniz'deki TÜRK GEMİ SEFERLERİ DURDURULDU.
- 10-Askeri harcamalar arttırıldı.

İkinci Dünya Savaşı'nın sonuçları:

- Savaşın ardından Süper Güç olarak adlandırılan ABD ve Sovyet Rusya, dünya siyasetine hâkim oldu.
- Diğer dünya devletleri bu iki devletin etrafında toplanarak yeni bloklasmalar oluşturdular. Ayrıca bu iki güçten ayrı olarak "Üçüncü Blok" oluştu. Bloklasmalar ilk kez "soğuk savaşın" başlamasına yol açtı.
- Sömürgeci devletlerin ağır bir biçimde yıpranmalarından dolayı sömürgecilik dönemi sona ermeye başladı.
- Sömürge haline getirilen birçok millet Türk Kurtuluş Mücadelesini örnek alarak, bağımsızlıklarına kavuştu. Bu devletlere Hindistan, Pakistan, Libya, Cezayir, Tunus örnek olarak gösterilebilir.
- Milletler Cemiyeti yerine, uluslar arasında güvenliği ve dayanışmayı sağlamak amacıyla Birleşmiş Milletler Cemiyeti adı altında yeni bir teşkilat kuruldu.

İkinci Dünya Savaşı sürerken Birleşmiş Milletler Yasası hazırlandı. Yasanın onaylanması ile 24 Ekim 1945 tarihinde Birleşmiş Milletler Örgütü kuruldu. Bugün Birleşmiş Milletlerin 176 üyesi vardır. Bu sayı gün geçtikçe artmaktadır.

KONU 2: DEMOKRASİ YOLUNDA TÜRKİYE

Birleşmiş Milletler (kısaca **BM**), 24 Ekim 1945'te kurulmuş dünya barışını, güvenliğini korumak ve uluslar arasında ekonomik, toplumsal ve kültürel bir iş birliği oluşturmak için kurulan uluslararası bir örgüttür. Birleşmiş Milletler kendini "adalet ve güvenliği, ekonomik kalkınma ve sosyal eşitliği uluslararası tüm ülkelere sağlamayı amaç edinmiş dünya çapında bir kuruluş" olarak tanımlamaktadır. Günümüzde, söz konusu faaliyetlerine ilave olarak çocuk gelişimi ve sağlığı, çevre koruma, insan hakları, yoksullukla mücadele ve ekonomik kalkınma, tarımsal kalkınma, eğitim, kadın hakları, doğal afet yardımı, atom enerjisinin barışçıl amaçlar için kullanılması ve iş ve işçi hakları gibi pek çok alanda çalışmalarını sürdürüyor.

Çok Partili Demokratik Hayat Geçiş:

Birleşmiş Milletler teşkilatının kurucu üyesi olan Türkiye'de demokratikleşme çabaları hız kazandı.

Böyle bir ortamda çok partili hayata geçiş döneminin ilk siyasi partisi olan **Milli Kalkınma Partisi** 1945 yılında **Nuri Demirağ** tarafından kuruldu.

Bu yıllarda CHP içerisinde ekonomik konularda görüş ayrılığı yaşayan bazı milletvekillerinin partiden ayrılması ile 1946 yılında Demokrat Parti kuruldu. Demokrat Parti, CHP'den ayrılan Celal Bayar, Refik Koraltan, Adnan Menderes ve Fuad Köprülü tarafından kurulmuştur.

1946 yılında yapılan genel seçimleri CHP kazanarak iktidarını devam ettirmiştir. 1950 yılında genel seçimleri kazanan DP 1960 yılına kadar iktidarda kalmıştır.

27 Mayıs 1960, 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 darbeleri ile demokratik süreç kesintiye uğramışsa da anayasa değişiklikleri ve yeni siyasi partilerin kurulmasıyla, özgürlüklerin genişletilmesi ile demokratik süreç devam etmiştir.

KONU 3: İNSAN HAKLARIYLA VARDIR

Özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın yıkıcılığı ve yakıcılığından sonra kurulan uluslar arası düzende, insan haklarının korunması temel kaygı haline gelmiştir.

Ülkemizde insan hakları ve demokratik anlayışın gelişmesi sonucunda adımlar atılmıştır. Çeşitli cemiyetler kurulmuş, çalışanların hakları iyileştirilmiştir.

1948 yılında ilan edilen BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile insan hakları uluslar arası bir güvenceye kavuşmuştur. Türkiye'de bu bildirgeyi, esas alan uluslar arası bir belge olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni 1954 yılında imzalamıştır.

KONU 4: SOĞUK SAVAŞ YILLARI

Birinci Dünya Savaşı sırasında 1917'de Rusya bir ihtilalle savaştan çekilmiştir. Rusya'da yeni bir rejim ortaya çıkmıştır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra SSCB (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği) ve ABD yenedünya düzeninin en önemli aktörleri olarak ortaya çıkmışlardır.

ABD ve SSCB farklı ideolojilere ve bu ideolojiler çerçevesinde şekillenen siyasi, ekonomik ve sosyal politikalara sahip olmuşlardır. (**İdeoloji**: Siyasal veya toplumsal bir öğreti oluşturan, bir hükümetin, bir partinin, bir grubun davranışlarına yön veren politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dinî, moral, estetik düşünceler bütünü.)

	ABD	SSCB
Siyasi	Hükümetlerin seçimle işbaşına geldiği demokrasi uygulanmaktaydı.	Devletin idaresi ve tüm birimleri tek partinin idaresindeydi.
Ekonomik	Serbest piyasa ekonomisi benimsenmiş ve özel sektör ön plana çıkmıştır.	Ekonomi tümünden devletin kontrolü altındaydı.

İki devlet arasındaki karşıtlık ve gerilim herhangi bir çatışmaya yol açmamıştır. İki devlet arasındaki bu karşıtlık ve gerilime Soğuk Savaş denilmektedir. Soğuk Savaş İkinci Dünya Savaşı'ndan başlayarak 1990 yılında Berlin duvarının yıkılmasına kadar devam etmiştir.

SSCB'nin yayılmacı politikalarına karşı ABD 1947 yılında bazı tedbirler aldı. Truman Doktrini ve Marshal yardımı bu tedbirlerdendir.

Truman Doktrini ve Marshal Yardımı

Sovyetler Birliği'nin genişleme ve etkisini çevredeki ülkelere yaymasından rahatsız olan ABD Başkanı Harry Truman, Komünizmle mücadele eden hükümetleri destekleme politikasını devreye soktu.

Türkiye'nin de SSCB tarafından tehdit edilmesi üzerine ABD, Türkiye'ye 100 milyon dolarlık mali yardım ve askeri malzeme tedariki sağladı. Sovyetler Birliği'nin Türkiye'deki boğazlarda ve Kars bölgesinde hak iddia etmesinden dolayı "Batılılaşma" hedeflerinin de etkisiyle Türkiye Hükümeti, ABD ile müttefik olma yolunu seçti.

Bu doktrinin yürürlüğe girmesiyle Soğuk Savaş tam olarak başlamış oldu. Ayrıca II. Dünya savaşında İngiltere'nin zayıflamasından dolayı Ön Asya ve Ortadoğu da "boşluğu" ABD doldurmuştur. Bu doktrin çerçevesinde çeşitli ülkelere yapılan yardımlar ise Marshal Planı olarak isimlendirilmiştir.

NATO (North Atlantik Threaty Organization=Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)

Kuzey Atlantik İttifakı'nın (NATO) kuruluşuna ilişkin antlaşma, 12 ülkenin katılımıyla 4 Nisan 1949'da Washington'da imzalandı. Yapılan anlaşmaya göre, NATO'ya üye olan herhangi bir ülkeye saldırıldığı zaman diğer tüm üye ülkeler bu saldırıya karşı koyacaklardı. Antlaşmayı imzalayan 12 ülke şunlar: ABD, Kanada, Norveç, Danimarka, Hollanda, Belçika, Lüksemburg, İngiltere, Fransa, Portekiz, İzlanda, İtalya.

Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya katılımına ilişkin Kuzey Atlantik Antlaşması Protokolü, 22 Ekim 1951'de Londra'da imzalandı. Türkiye, Kuzey Atlantik Antlaşması'nı 18 Şubat 1952'de onaylayarak NATO'ya üye oldu. Yunanistan da aynı tarihte Antlaşma'yı onayladı. NATO'nun üye sayısı, Almanya, İspanya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya'nın katılımıyla 19 oldu.

21-22 Kasım 2002 tarihlerinde gerçekleştirilen NATO'nun Prag Zirvesinde, Soğuk Savaş sonrası ikinci genişleme kararı alındı ve Bulgaristan, Estonya, Letonya, Litvanya, Romanya, Slovakya ve Slovenya, İttifak ile katılım müzakerelerine başlamaya davet edildi. Bu ülkelerle katılım müzakereleri sonucunda hazırlanan Katılım Protokolleri 26 Mart 2003'de Brüksel'de imzalandı.

KORE SAVAŞI: ABD-SSCB (1950-1953)

SSCB kontrolündeki Kuzey Kore'nin ABD kontrolündeki Güney Kore'ye saldırmasıyla soğuk savaş döneminin ilk sıcak çatışması yaşanmıştır. BM'de ABD'nin önderliğinde bir uluslar arası güç oluşturuldu.

Birleşmiş Milletler üyelerinden olan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti barışın devamına yardım için 4500 kişilik, 141. Alaydan teşekkül eden Tugay Tuğgeneral Tahsin Yazıcı komutasında Kore'ye gönderdi. Kore savaş alanında diğer on beş ulusun erleriyle omuz omuza savaşan Türk askeri, kahraman bir ulusun, kahraman evlatları olduklarını cihana bir daha gösterdiler.

Savaşta 700'den fazla Türk askeri şehit olmuştur. Bu katkı sonucunda 1952 yılında Türkiye NATO'ya üye olarak kabul edilmiştir.

Savaşın sonucunda, Güney ve Kuzey Kore arasında 38. Enlem sınır kabul edildi.

VARŞOVA PAKTI (14 Mayıs 1955)

SSCB NATO etrafında oluşan ittifak karşısında Varşova Pakti'ni kurmuştur. 1991 yılında SSCB'nin dağılmasıyla bu pakt sona ermiştir.

KONU 5: GELİŞEN TÜRKİYE

- ✓ Türkiye için 1945 yılı sonrasında toplumsal, kültürel, siyasi ve ekonomik açıdan yeni bir dönem başlıyordu. Ülkemizde çok partili hayata geçilmesi ile ekonomi alanında bir değişim ve gelişim yaşamaya başlandı. Bu dönemde yatırımları teşvik amacıyla devletin yatırımları yanında özel sektör yatırımlarına da önem veren bir politika izlendi.
- ✓ Özellikle 1950 sonrasında makineleşme ile birlikte tarım alanları genişledi ve tarımsal üretim arttı. Üretimin artmasında gübre kullanımı ve sulamanın yaygınlaştırılması da etkili oldu. Bu yıllarda sanayileşmeye de ağırlık verildi.
- ✓ 1960'lı yıllara gelindiğinde ülkemizin kalkınması yolunda planlı bir ekonominin gereklerini yerine getirmek amacıyla Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kuruldu. DPT ile yatırımların planlanması, izlenmesi, değerlendirilmesi ve ülke öz kaynaklarının öncelikler dikkate alınarak kullanılabilmesine imkân sağlamak amaçlandı.

- ✓ 1950'lerde yaşanan hızlı nüfus artışı yatırımların yetersiz kalmasına yol açtı. İşsizlik hızla arttı. Köyden kente göç hızlandı. DPT ile Sağlık bakanlığı arasında aile planlamasını temel alan bir çalışma başlatıldı.
- ✓ Cumhuriyetin ilk yıllarında başlayan sağlık alanında kurumlaşma çabaları 1945'den sonra hız kazandı. 1960 yılından sonra sağlık hizmetlerinin kalitesinin yükseltilmesine çalışıldı. Sağlık hizmetleri çağın gereklerine uygun olarak geliştirildi.
- ✓ 1965-1970 yılları arasında birçok sanayi ürünü yurtdışından ithal eden Türkiye yerli sanayinin güç kazanmasıyla kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek duruma geldi.
- ✓ 1970'li yıllarda dünyada başlayan ekonomik kriz ülkemizi de olumsuz olarak etkiledi. Halk temel ihtiyaçlarını daha ucuza alabilmek için uzun kuyruklarda beklemek zorunda kaldı.
- ✓ 1970'li yıllarda tarımda makineleşmenin işgücüne duyulan ihtiyacı azaltması, miras yoluyla toprakların bölünmesi ve hızlı nüfus artışı gibi nedenlerle iş imkânlarının olduğu büyük kentlere göç etmeye başladı.
- ✓ İç göçün yanı sıra İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra gelişmiş Avrupa ülkelerinin işgücüne ihtiyaç duyması üzerine birçok vatandaşımız, Almanya, Hollanda, Avusturya gibi ülkelere gitmek zorunda kaldı.
- ✓ 1950'li yıllara kadar demiryolu ağırlıklı olan ulaşım politikamız bu tarihten sonra kara yolu, deniz ve hava yolu taşımacılığında meydana gelen gelişmeler üzerine yolcu ve yük taşımacılığı artış göstermiştir.
- ✓ Gelişen teknoloji ile günümüzde ulaşımında uçaklar, hızlı trenler ve hızlı feribotlar kullanılmaya başlandı.
- ✓ Atatürk döneminde İstanbul ve Ankara'da ilk radyo istasyonları kuruldu. 1952 yılında İTÜ tarafından ilk televizyon yayını yapıldı. 1968 yılında TRT yayın hayatına başladı. 1990 yılında özel televizyon kanallarının yayın hayatına girmesiyle televizyon toplumumuzu her alanda etkilemeye başladı.
- ✓ Sinema sektöründe de olumlu gelişmeler yaşandı. Ülkemizin en eski film festivali olan Antalya Altın Portakal Film Festivali 1964 yılında kuruldu. Günümüzde bu film festivali uluslar arası nitelik kazanmıştır. Nitelikli filmler üretilmesi amacıyla Türk sinema sektörü devlet tarafından desteklenmeye başlandı. Türk filmleri ve yönetmenleri uluslar arası başarılar elde ederek ödüller kazanmaya başladı.
- ✓ İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Türk sporu önemli başarılar elde etmeye başladı. 1948 Londra Olimpiyatları'nda Türkiye olimpiyat yedincisi oldu. 1988 Seul Olimpiyatları'nda halterde Naim Süleymanoğlu altın madalya kazandı. 2002 yılında Türk Milli Takımı, dünya üçüncüsü olarak önemli bir başarı kazandı.
- ✓ 1980'li yıllarda ekonomi alanında enflasyonu düşürmek, dünya ekonomisi ile bütünleşerek ihracatı artırmak için ekonomik istikrar programları uygulanmaya başladı. 12 Eylül 1980 askeri darbesinden ekonomi olumsuz etkilendi. 1990 yıllarında ekonomik krizler yaşandı. Ekonomik alanında alınan önlemlerle Türk ekonomisi yeniden gelişme yoluna girdi.
- ✓ Nitelikli insan yetiştirilmesi günümüz ülkeleri için oldukça önemlidir. Bundan dolayı eğitim öğretimin geliştirilmesi yolunda atılan adımlar ülkelerin kalkınmasına önemli katkılar sağlamaktadır. Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren eğitim seviyemizi yükseltmek için gayret gösterilmiştir. Yeni okullar açılmış, öğretmen sayısı ve eğitime kazandırılan öğrenci sayısında önemli artış görülmüştür. 1997-1998 öğretim yılından sonra zorunlu eğitim 8 yıla çıkarılmıştır. Bu şekilde eğitimin kalitesinin yükseltilmesine gayret gösterilmiştir.

KONU 6: SAVAŞTA VE BARIŞTA TÜRK ORDUSU

- ✓ Türk ordusunun temel görevi, tehdit ve risklere karşı ülkenin güvenliğinin sağlanmasıdır. TSK Türk milletinin huzurunu, devletin bağımsızlığını ve egemenliğini korur. TSK, Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı olarak Kara, Hava ve Deniz kuvvetlerinden oluşmaktadır. Barış zamanında İç İşleri Bakanlığı'na bağlı olan Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı savaş zamanında Kara ve Deniz kuvvetleri komutası altına girmektedir.
- ✓ Atatürk zamanında ordumuzun her türlü silah, mühimmat, araç-gereç ihtiyacını karşılamak için Makine Kimya Endüstrisi Kurumu kurulmuştur. Savunma sanayimizin modernleşmesi çabaları

doğrultusunda elektronik alanda ASELSAN, havacılık alanında TUSAŞ, yazılım alanında HAVELSAN, roket imalatı alanında ROKETSAN faaliyet göstermektedir.

Türk Ordusu Kıbrıs'ta

- ✓ İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sömürgelerinden çekilen İngiltere Kıbrıs'tan çekilmeye karar verdi. 1960 yılında Türkiye, İngiltere ve Yunanistan arasında " Garanti Anlaşması" imzalandı. Bu anlaşmaya göre herhangi bir olumsuz durumda bu anlaşmaya imza atan devletler garantörlük hakkını kullanarak adaya müdahale edebileceklerdi.
- ✓ 1963 yılında Kıbrıslı Rumların Anayasayı değiştirerek adayı Yunanistan'a bağlama girişimleri Türkiye'nin tepkisini çekti. Adada Türkler ve Rumlar arasında başlayan gerginlik silahlı çatışmaya dönüştü. Rumların Türklere yönelik baskı ve şiddet uygulaması üzerine 1964 yılında BM Güvenlik Konseyi adaya barış gücü göndermek zorunda kaldı.
- ✓ Barış gücünün de Türklere yönelik şiddeti önleyememesi üzerine Türkiye, Garanti anlaşmasından doğan haklarını kullanarak 20 Temmuz 1974 yılında Barış Harekâtı düzenledi. Ada fiili olarak ikiye bölündü. 1975 yılında Kıbrıs Federe Devleti, 1983 yılında ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kuruldu. Günümüzde TSK, Kuzey Kıbrıs'ta güvenliği sağlamak için adada varlığını sürdürmektedir.

Dünya Barışı'na Katkı

- ✓ Birleşmiş Milletler Örgütü, uluslar arası barış ve güvenliği sağlamak için karışıklık yaşanan ülkelere yardım ve müdahale kararı alabilmektedir. Türkiye'de BM ve NATO bünyesinde uluslar arası barışı korumak için çeşitli ülkelere asker gönderebilmektedir.
- ✓ Türk ordusu günümüzde Bosna-Hersek, Kosova, Afganistan, Kıbrıs ve Sudan gibi dünyanın çeşitli yerlerinde barışı sağlamak için görev yapmaktadır.

KONU 7: TÜRKİYE'YE YÖNELİK TEHDİTLER

- ✓ Türkiye; Asya, Avrupa ve Afrika kıtaları arasında önemli bir coğrafyada yer almaktadır. Asya ile Avrupa kıtalarını birbirine bağlayan İstanbul ve Çanakkale boğazları stratejik ve ekonomik açıdan önemlidir. Bunun yanında bir çok yer altı ve yer üstü kaynaklarına sahip olan ülkemiz, Orta Doğu'nun zengin enerji kaynaklarına da yakındır. Bulunduğu konum, gelişen ekonomisi, genç nüfusu ve sahip olduğu kaynaklarla ülkemiz geçmişten günümüze ilgi odağı olmuştur. Bu ilgi zaman zaman bazı ülkelerin doğrudan ya da dolaylı destek verdiği tehditlere dönüşmektedir. Tehditler, toplumumuzun birliğini bozmak, kalkınmamızı ve ekonomik gelişmemizi engelleyerek ülkemize zarar vermeyi amaçlamaktadır.
- ✓ Ülkemize yönelik tehditler, iç ve dış tehditler olarak sınıflandırılabilir.
- ✓ **Bölücü Unsurların Faaliyetleri:** Ülkemizin düzen ve huzurunu bozmaya çalışan bölücü ve yıkıcı eylemlerdir. Bu faaliyetler etnik ve dini temelden hareket ederek toplumda kargaşa ortamı çıkarmaya çalışırlar.
- ✓ **İrticai Faaliyetler:** Aklı ve bilimi reddederek çağdışı bir düzeni getirmeye çalışırlar. Her türlü gelişim, değişim ve yeniliğe karşı tavırlı olmak bu hareketin en belirgin özelliğidir.
- ✓ **Misyonerlik Faaliyetleri:** Misyonerlik insanların dinini zorla değiştirmeye çalışan sistemli ve organize bir harekettir. Dini amaçların yanı sıra siyasi, kültürel ve ekonomik amaçlar da taşırlar. Büyük maddi destekle insanların ekonomik sıkıntılarını istismar ederler. Kendi inançlarına ait metinleri ücretsiz dağıtarak propaganda yaparlar. Devletimizin milli birlik ve bütünlüğüne yönelik tehdit oluştururlar.

Türk Ermeni İlişkileri:

- ✓ Ermeniler 19. Yy.a kadar Osmanlı Devleti'nin sınırları içinde Türklerle bir arada yaşadılar. Fransız İhtilali ile ortaya çıkan milliyetçilik akımından etkilenen Ermeniler, İngiltere, Rusya ve Fransa gibi devletlerin de kışkırtması ile Osmanlı Devleti'ne karşı isyan ettiler.
- ✓ Bir takım Ermeni komitaları büyük devletlerin çıkarları doğrultusunda Doğu Anadolu'da bir devlet kurmak için teşkilatlanmaya başladılar.
- ✓ Kurdukları silahlı çetelerle saldırı faaliyetlerine giriştiler. Bunlar arasında; 1896 Osmanlı bankasına yapılan saldırı, 1905 yılında II. Abdülhamit'e karşı yapılan suikast teşebbüsü, 1909 yılında Adana'da çıkan olaylar dikkat çekicidir.
- ✓ Birinci Dünya Savaşı sırasında Rus ordusu ile ortak hareket ederek Türklere karşı katliam yapmaya başladılar. 1915 yılında Van, Muş ve Bitlis'te halka yönelik saldırı faaliyetlerine giriştiler.

Bunun üzerine isyan girişiminde bulunan Ermenilerin Osmanlı Devleti'nin güney vilayetlerine zorunlu olarak göç ettirilmesi için "Sevk ve İskân Kanunu" çıkarıldı. Bu göç sırasında Ermenilerin tüm ihtiyaçları karşılandı.

- ✓ Birinci Dünya Savaşı sonrasında Kafkasya'da Ermenistan devleti kuruldu. Mondros Ateşkes Antlaşması'nın 24. Maddesinden de cesaret alan Ermeniler, Anadolu'da saldırılara giriştiler. Bunun üzerine kazım Karabekir Paşa, Ermeni saldırılarını durdurduğu gibi karşı taarruza geçti. Ermeniler barış istediler. Yapılan görüşmeler sonucunda Türkiye ile Ermenistan arasında (2-3 Aralık 1920) Gümrü Antlaşması imzalandı. Bu anlaşma ile Ermeniler, Doğu Anadolu'daki toprak taleplerinden vazgeçtiler. Sovyet Rusya ile 16 Mart 1921 yılında imzalanan Moskova Antlaşması ve bu devletlere bağlı cumhuriyetlerle 13 Ekim 1921 tarihinde imzalanan Kars Antlaşması ile doğu sınırlarımız kesinlik kazandı.
- ✓ Ermeniler, Anadolu'ya yönelik amaçlarına Lozan Antlaşması'nda ulaşmaya çalıştılar. Ancak istedikleri sonuçları elde edemediler.
- ✓ 1970'li yıllarda diplomatlarımıza yönelik suikastlerine tekrar başladılar. 1973 yılında Los Angeles Başkonsolosu Mehmet Baydar ve Konsolos Bahadır Demir'in öldürülmeleri ile başlayan cinayetler, 1980'li yıllara kadar sürdü.
- ✓ Ermeni terör örgütlerinin bu cinayetleri birçok ülke tarafından kınansa da Ermeni terör örgütleri bu ülkeler tarafından terör örgütü listelerine dâhil edilmediler.
- ✓ 1915 olayları ermeni iddiaları uluslar arası kamuoyu tarafından sık sık gündeme gelmektedir. Arşivlerimizde bu olaylarla ilgili eser ve belgeler geniş yer tutmaktadır. Bu eser ve belgeler ermeni iddialarının doğru olmadığını kanıtlamaktadır.

KONU 8: SSCB DAĞILDIKTAN SONRA

- ✓ 1991 yılında Sovyetler birliğinin dağılması ve " Soğuk Savaş" döneminin sona ermesi, dünyada yeni bir dönemin başlangıcı oldu. ABD dünya siyasetinin en önemli gücü haline geldi. Varşova Paktı ortadan kalktı. NATO dünyaya barış ve güvenliği sağlama görevini üstlendi.
- ✓ 21 Aralık 1991 tarihinde eski Sovyet cumhuriyetlerinden Azerbaycan, Ermenistan, Beyaz Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Rusya Federasyonu, Tacikistan, Türkmenistan, Özbekistan ve Ukrayna siyasi ve ekonomik işbirliği amacıyla Bağımsız Devletler Topluluğu'nu kurdular.
- ✓ Sovyetler Birliği'nden ayrılan Cumhuriyetler zengin yer altı ve yer üstü kaynaklarına sahiptiler. Özellikle Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nde zengin petrol ve doğalgaz yataklarına sahipler. Bu kaynakların çıkarılarak ihtiyacı olan ülkelere ulaştırılması için ham petrol ve doğalgaz boru hatları projeleri faaliyete geçirilmeye başlanmıştır. Türkiye'nin bu hatların geçiş güzergâhında yer alması ülkemizin önemini artırmıştır. Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ile tarihi ve kültürel bağlarının da bulunması Türkiye'nin önemini daha da artırmıştır.
- ✓ Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra ayrılan ülkelerle Türkiye arasında her alanda işbirliği çalışmaları başlatmıştır.
- ✓ 1992 yılında Türk Cumhuriyetleri ile Türkiye arasında her alanda işbirliği ve ortak hareket etme kararı alınmıştır.
- ✓ Kafkaslar; Hazar Denizi, Karadeniz, İran ve Rusya'nın güney toprakları arasında kalan bir bölgedir. Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra etnik çeşitliliğe sahip bu bölgede çatışmalar baş göstermiştir. Türkiye Kafkaslarda barışın sağlanması için bu ülkelerle işbirliğini geliştirmektedir. Orta Asya ve Hazar Havzası'ndaki petrol ve doğalgazın geçiş güzergâhı olduğu için bu bölgede kalıcı barışın sağlanması oldukça önemlidir.
- ✓ SSCB'nin dağılması Balkanları da olumsuz etkiledi. Yugoslavya'nın parçalanması ile Slovenya, Sırbistan-Karadağ, Makedonya ve Bosna-Hersek bağımsızlıklarını ilan ettiler. Karadağ ve Kosova'nın bağımsızlığının kazanmasıyla sona eren iç savaş birçok insanın ölmesine neden oldu. Yüzlerce yıllık tarihi geçmişe sahip olan Türkiye ile bölge ülkelerinin birleşmeleri yönünde çaba ve gayret göstermektedir.
- ✓ 1992 yılında Orta Asya, Kafkasya, Karadeniz ve Balkanlarda ortaya çıkan yeni bağımsız devletlerle Afrika'da yeni gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasına destek olmak amacıyla Ankara'da "Türkiye İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı" TİKA kuruldu. TİKA faaliyet sahasında

lkelerle her alanda işbirliği çalışmaları yürütmektedir. Ayrıca ortak kültür mirasının korunması, Türkçenin ve Türk kültürünün geliştirilerek yaşatılması gibi kültürel projeleri de yürütmektedir.

- ✓ **Karadeniz Ekonomik işbirliği (KEİ):** 1992 yılında İstanbul'da, Karadeniz'de dostluk barış ve her alanda etkin işbirliğini geliştirmek için kurulmuştur. **yeleri;** Arnavutluk, Azerbaycan, Bulgaristan, Ermenistan, Gürcistan, Moldova, Romanya, Rusya, Türkiye, Ukrayna ve Yunanistan kurucu üyeler olarak yer almaktadırlar.

KONU 9: KÖRFEZDE SAVAş

- ✓ 2 Ağustos 1990 tarihinde Irak Kuveyt topraklarını kendisine ait olduğu gerekçesiyle işgal etti. Ayrıca Kuveyt'in petrol üretiminin kendisine zarar verdiğini iddia ediyordu. BM Güvenlik Konseyi, Irak'a işgali sona erdirmesi için ambargo koydu. Buna rağmen işgali sona erdirmeyen Irak'a 1991 yılında ABD öncülüğünde uluslar arası gle askeri müdahalede bulundu.
- ✓ Türkiye ambargo kararını uygulamasına karşın askeri müdahaleye katılmadı. Irak'ın komşusu olarak Körfez Savaşı'ndan olumsuz etkilenen ülkelerin başında Türkiye geliyordu. Kerkük-Yumurtalık Petrol boru hattının kapanması zerine Türkiye ihtiyaç duyduğu petrol temin edemedi. Habur sınır ticaretinin de bitmesi zerine Türkiye milyarlarca dolar zarara uğradı.
- ✓ 2003 yılında ABD ve İngiltere'nin başını çektiği koalisyon güçlerinin kitle imha silaıı bulundurduğu ve uluslar arası teröre destek verdiği gerekçesiyle Irak'ı ikinci defa işgal etmeleri zerine Irak'ın kuzeyinde otorite boşluğu ortaya ıktı. Bu durum Türkiye'de terör faaliyetlerinin artmasına neden oldu.

KONU 10: BİR PROJE DE SİZ YAPIN

- ✓ Bir ülkenin tam bağımsız olmasında ekonomik kalkınmanın önemi büyüktür. Ekonomik kalkınma ülkelerin yer altı ve yer üstü kaynaklarının etkin bir şekilde kullanmalarıyla mümkündür.
- ✓ Dünya üzerinde bazı bölgeler özellikle yer altı kaynakları bakımından oldukça zengindir. Bu bölgelerden birisi de Ortadoğu'dur. Ülkemizin bu bölgeye yakın olması ve enerji dağıtımında ülkemizin üstlendiği rol ülkemizin önemini artırmıştır.
- ✓ ülkemizde önemli yer altı zenginlik kaynaklarına sahiptir. Bor, boraks, trona, krom, toryum, linyit, taşkömürü gibi madenler ülkemizde bolca bulunmaktadır. Dünya bor rezervlerinin yaklaşık % 70'i ülkemizde bulunmaktadır. Bor madeni günümüzde uzay teknolojisinde kullanılmaktadır. Boraks, borun bir bileşiği olup çamaşır tozlarında kullanılmaktadır. Trona özellikle soda imalatında kullanılmaktadır. Trona rezervi açısından ülkemiz dünyada ikincidir. Krom yatakları açısından da ülkemiz dünyanın önde gelen ülkeleri arasında yer almaktadır. Toryum gelecekte nükleer yakıt olarak kullanılacak önemli bir madendir. Linyit bakımından ülkemiz zengin yataklara sahiptir. Linyit özellikle termik santrallerde kullanılmaktadır. Taşkömürü daha fazla enerji verdiği için demir elik fabrikalarında kullanılmaktadır.
- ✓ Madenleri aramak, rezervleri tespit etmek amacıyla 1935 yılında Maden Tetkik Arama Enstitüsü kurulmuştur. MTA'ya sermaye sağlamak için Etibank kurulmuştur. 1954 yılında kurulan Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO) petrol ve doğalgaz arama çalışmalarını yürütmektedir. Ülkemizde petrol 1951 yılında Batman ilinde bulunan Raman dağlarından çıkartılmaya başlanmıştır. Çıkartılan miktar ülke ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır.
- ✓ GAP projesi, Fırat ve Dicle nehirleri üzerinde yapılacak olan barajlar, hidroelektrik santralleri ile sulama tesislerinden oluşmaktadır. GAP'ın ekonomik kalkınmayı sağlamasının yanı sıra sosyal sorunlara da çözüm olacaktır.
- ✓ Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) Petrol Boru Hattı projesi, Azerbaycan petrollerinin dünya piyasalarına sunulmasında Türkiye aracı olmuştur. Bu proje ülkemizin ekonomik gelişmesinin yanında ülke tanıtımında da önemli rol oynayacaktır. Boru hattının uzunluğu 1768 km ve 1076 km. si Türkiye'den geçmektedir.

KONU 11: AVRUPA BİRLİĞİ'NE DOĞRU

- ✓ Türklerle Avrupalıların arasındaki ilişki çok eskilere dayanmaktadır. Türklerin Rumeli'yi geçmesiyle birlikte Avrupa'nın bir parçası haline gelmişlerdir. Aralarındaki savaşlar yüzyıllarca sürmüştür. Osmanlı Devleti ile Avrupa arasındaki ilişkiler Osmanlı Devleti yıkılıncaya kadar sürmüştür.
- ✓ Cumhuriyetin ilanından sonra Atatürk'ün barışçı politikaları sayesinde Avrupa ülkeleri ile ilişkiler daha geniş bir alana yayılmıştır. Savaşları önleme çabaları doğrultusunda Türkiye ile Avrupa ülkeleri işbirliği içerisinde çaba ve gayret göstermişlerdir.
- ✓ Avrupa, 1951 yılında Paris Antlaşması ile Avrupa Birliği'nin temeli sayılan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu oluşturulmuştur. AKÇT'yi oluşturan ülkeler; Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İtalya, Lüksemburg'dur.
- ✓ 1957 yılında Roma Antlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu kurulmuştur. Türkiye, Yunanistan ile birlikte 1959 yılında bu birliğe üye olmak için başvurmuştur. Yunanistan 1981 yılında birliğe üye olmuştur.
- ✓ Türkiye ile dört yıl süren ortaklık müzakereleri sonucunda 1963 yılında Ankara Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma ile bir geçiş dönemi oluşturulmuş, özellikle gümrük alanında işbirliği kabul edilmiştir. Avrupa bu geçiş aşamasında üzerine düşen görevleri yerine getirmediği gibi, Türkiye'de 1970'li yıllarda siyasi ve ekonomik krizler nedeniyle üzerine düşen görevleri yapmakta zorlanmıştır.
- ✓ AET, sermaye, emek ve hizmetin serbest dolaşımına yönelik bir birlik olmasına rağmen aynı zamanda siyasi bir birliktir. 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra AET ile Türkiye arasındaki ilişkiler askıya alınmışsa da 1987 yılında görüşmeler tekrar başlamıştır.
- ✓ 1 Ocak 1996 yılında yürürlüğe giren Gümrük Birliği ile taraflar arasında malların serbest dolaşımı ve ortak gümrük tarifelerinin uygulanması sağlanmıştır.
- ✓ 1999 Helsinki Zirvesi ile Türkiye'ye adaylık statüsü sağlanmıştır.
- ✓ 3 Ekim 2005 tarihi ile birlikte Türkiye, AB ile tam adaylık görüşmelerine başlamıştır. Bu tarihten sonra açılan konu başlıklarında tam üyelik için müzakereler sürdürülmektedir.
- ✓ AB'nin üye sayısı Nisan 2009 itibari ile 27 ülkeye çıkmıştır. Türkiye, Makedonya ve Hırvatistan aday ülkeler olarak müzakerelere devam etmektedirler.

İrfan CEYLAN

Sosyal Bilgiler Öğretmeni

8. Sınıf T.C İnkılap Tarihi Soru Dağılımı	2009	2010	2011
Bir Kahraman Doğuyor	2	1	1
Milli Uyanış: Yurdumuzun İşgaline Tepkiler	4	3	4
Ya İstiklal Ya Ölüm	2	2	2
Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar	6	4	6
Atatürkçülük	3	7	5
Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası	1	3	1
Atatürk'ten Sonra Türkiye	2	2	1
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	4	4	4
TOPLAM	20+4	20+4	20+4